Dr Ryszard Necel
Dr Przemysław Nosal

POWIAT
POZNAŃSKI

PROGRAM DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA

2021-2026

Poznań, październik 2020

Spis treści

Wstęp ... 3
Program Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 ... 4
Poziom ogólnokrajowy ... 4
Poziom województwa ... 5
Poziom powiatu ... 9
Diagnoza społeczna osób z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim ... 12
Uwarunkowania społeczno-demograficzne w powiecie ... 12
Sytuacja demograficzna w powiecie poznańskim ... 12
Demografia osób z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim ... 15
Wskaźniki dotyczące wynagrodzeń, wydatków i ubóstwa ... 16
Ekonomia społeczna i solidarna ... 19
Osoby z niepełnosprawnościami na lokalnym rynku pracy ... 21
Osoby z niepełnosprawnościami w gminnym systemie wsparcia społecznego ... 23
Świadczeniobiorcy w systemie pomocy społecznej ... 23
Świadczenia o charakterze opiekuńczym i pielęgnacyjnym ... 29
Osoby z niepełnosprawnościami w powiatowym systemie wsparcia społecznego i rehabilitacji ... 34
Zasób instytucjonalny wspierający osoby z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim ... 38
Ośrodki wsparcia i placówki ... 38
Braki instytucjonalne ... 43
Jakość życia osób z niepełnosprawnościami ... 44
Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami w powiecie ... 45
Analiza SWOT ... 48
Cele operacyjne, cele szczegółowe i zadania *Programu* ... 52
Cel operacyjny 1. Podniesienie jakości życia ... 53
Cel operacyjny 2. Włączenie społeczne i integracja społeczna ... 55
Cel operacyjny 3. Aktywizacja zawodowa ... 56
Cel operacyjny 4. Rozwój usług środowiskowych ... 58
Wskaźniki realizacji *Programu* ... 61
Cel Operacyjny 1. Podniesienie jakości życia ... 62
Cel Operacyjny 2. Włączenie społeczne i integracja społeczna ... 64
Cel Operacyjny 3. Aktywizacja zawodowa ... 67
Cel Operacyjny 4. Rozwój usług środowiskowych ... 69
Zakończenie ... 73
Bibliografia ... 74

Wstęp

Wyzwania związane z efektywnym wspieraniem osób z niepełnosprawnościami należą do jednych z najważniejszych zadań powiatu. Jednak prowadzenie spójnej i kompleksowej polityki w tym obszarze wymaga wyznaczenia klarownych celów działania oraz praktycznej refleksji nad sposobem ich osiągania. *Program Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026* stawia sobie właśnie takie zadanie – opierając się na pogłębionej diagnozie zaproponować cele, które należy osiągać w ramach dążenia do podnoszenia jakości życia osób z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim.

Niniejszy dokument ma stanowić narzędzie ułatwiające i wspomagające efektywną integrację społeczną osób z niepełnosprawnościami. Z jednej strony cechuje go opisowo-diagnostyczny charakter, wskazujący socjodemograficzne aspekty zjawiska niepełnosprawności w powiecie. Z drugiej zaś, pełni rolę zestawu dyspozycji do podejmowania kluczowych aktywności nakierowanych na szeroko rozumianą poprawę jakości życia osób z niepełnosprawnościami.

Założenia *Programu* są zgodne ze *Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026*, szczególnie z jej Celem Strategicznym 3: „Integracja osób z niepełnosprawnościami i wsparcie dla opiekunów osób niesamodzielnych”. Cele i zadania *Programu* stanowią ukonkretnienie i uzupełnienie zapisów dotyczących wsparcia osób z niepełnosprawnościami zawartych w innych dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, wojewódzkim, czy powiatowym.

Program składa się z pięciu merytorycznych części oraz wstępu i zakończenia. We wstępie opisana jest idea *Programu*. Kolejny rozdział lokuje *Program* w kontekście innych strategiczno-programowych dokumentów szczebla krajowego, wojewódzkiego i powiatowego. Następna część stanowi pogłębioną diagnozę problemu niepełnosprawności w odniesieniu do powiatu poznańskiego. Dalej w oparciu o analizę SWOT przedstawiony został potencjał otoczenia osób z niepełnosprawnościami. Przedostatnia część zawiera cele operacyjne, cele szczegółowe i zadania *Programu*, a ostatnia - wskaźniki niezbędne do jego ewaluacji. W zakończeniu podsumowano najważniejsze ustalenia dotyczące dokumentu.

Program Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 a inne kluczowe dokumenty o charakterze ustawowym, strategicznym i programowym

Zapisy *Programu Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026* uwzględniają inne kluczowe w polu jego zainteresowania dokumenty polityki społecznej. Dotyczy to zarówno aktów na szczeblu krajowym i wojewódzkim, jak i tych znajdujących się na płaszczyźnie powiatowej. Jeśli ma on bowiem efektywnie odpowiadać na potrzeby osób z niepełnosprawnościami to musi wpisywać się w założenia polityk krajowych i regionalnych, a także pozostawać komplementarny wobec polityk równoległych.

W dalszej części tego rozdziału zaprezentowane zostaną dokumenty na poziomie ogólnokrajowym, wojewódzkim i powiatowym, których zawartość w istotny sposób wyznacza kierunki polityk publicznych w zakresie osób z niepełnosprawnościami dla powiatu poznańskiego.

Podkreślić jednak należy, że z racji specyficznego momentu kalendarzowego (tj. 2020 rok), aktualność niektórych dokumentów wkrótce się skończy (np. wraz z końcem 2020 roku). Niektóre z nich nie będą miały systemowej kontynuacji, a inne zostaną zastąpione nowymi wersjami, choć w chwili przygotowywania niniejszego *Programu* nie są one jeszcze dostępne[1].
Dodatkowo należy zauważyć, że nazewnictwo stosowane w wielu dokumentach tworzonych przed laty, tj. „osoby niepełnosprawne", obecnie zastępowane jest przez mniej stygmatyzującą kategorię „osób z niepełnosprawnościami".

Poziom ogólnokrajowy

Ramowe kierunki działania w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami zostały zdefiniowane na poziomie dokumentów ogólnokrajowych. Znajomość tych ustaw, strategii i programów stanowi ramę lokalnego rozwiązywania problemów społecznych.

[1] Stan na dzień 12.10.2020

Tabela nr 1. Dokumenty na poziomie ogólnokrajowym

TYP DOKUMENTU	NAZWA DOKUMENTU
USTAWY ZWIĄZANE Z OBSZAREM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
	Ustawa o zatrudnieniu socjalnym
	Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
	Ustawa o spółdzielniach socjalnych
	Ustawa o pomocy społecznej
	Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego
	Ustawa o języku migowym
	Ustawa o ratyfikacji konwencji o prawach osób niepełnosprawnych
	Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
	Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
	Ustawa o działalności leczniczej
	Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami
PROGRAMY OGÓLNOKRAJOWE DOTYKAJĄCE RÓWNIEŻ KWESTII NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	Narodowy Program Zdrowia na lata 2016-2020
	Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022
	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku. Ekonomia Solidarności Społecznej
	Program na rzecz Równego Traktowania na lata 2021-2030 (w przygotowaniu)
	Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2020-2030 (w przygotowaniu)

Źródło: Opracowanie własne

Poziom województwa

Regionalne dokumenty wypowiadające się w kwestii osób z niepełnosprawnościami są ważnym punktem odniesienia dla *Programu Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026*. Strategiczne kierunki aktywności wyznaczone na poziomie województwa wielkopolskiego określają mechanizmy zaangażowania dla całego regionu, którego częścią jest powiat poznański. Wytyczając zatem kierunki i cele działań w zakresie powiatowego wspierania osób z niepełnosprawnościami należy uwzględnić także priorytety wskazane dla całego województwa.

Tabela nr 2. Dokumenty na poziomie wojewódzkim

DOKUMENT	PRIORYTETY/CELE STRATEGICZNE	CELE I PRIORYTETY ISTOTNE DLA *PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2021-2026*
STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2030 ROKU	Strategia zawiera cztery cele strategiczne rozpisane na pomniejsze cele operacyjne: CEL STRATEGICZNY 1. Wzrost gospodarczy wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój społeczny wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu CEL STRATEGICZNY 3. Rozwój infrastruktury z poszanowaniem środowiska przyrodniczego wielkopolski CEL STRATEGICZNY 4. Wzrost skuteczności wielkopolskich instytucji i sprawności zarządzania regionem	Istotne dla *Programu* są szczególnie: CEL STRATEGICZNY 1. Wzrost gospodarczy wielkopolski bazujący na wiedzy swoich mieszkańców CEL OPERACYJNY 1.2. Wzrost aktywności zawodowej i utrzymanie wysokiej jakości zatrudnienia Kluczowe kierunki interwencji: ▪ *Aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy* oraz CEL STRATEGICZNY 2. Rozwój społeczny wielkopolski oparty na zasobach materialnych i niematerialnych regionu CEL OPERACYJNY 2.2. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniom Kluczowe kierunki interwencji: ▪ *Poprawa dostępu i standardów usług oraz funkcjonowania infrastruktury społecznej* ▪ *Wyrównywanie szans edukacyjnych* ▪ *Rozwijanie sektora ekonomii społecznej i solidarnej*

STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ DLA WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO DO 2020 ROKU	Strategia zawiera 5 priorytetów strategicznych rozpisanych na cele operacyjne i zadania adresowane do dzieci i młodzieży, seniorów, osób z ograniczeniami sprawności, osób z wysokiego ryzyka socjalnego. Priorytety strategiczne to: I. Wielkopolska równych szans i możliwości II. Zdrowi wielkopolanie III. Bezpieczna Wielkopolska IV. Wielkopolska obywatelska V. Samorząd województwa wielkopolskiego partnerem, doradcą, konsultantem lokalnych podmiotów polityki społecznej	Szczególnie istotne są następujące zapisy: I. Wielkopolska równych szans i możliwości Obszary strategiczne: ▪ Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych ▪ Wspieranie/współpraca z organizacjami promującymi sport, rekreację i turystykę wśród osób niepełnosprawnych ▪ Wspieranie kształcenia specjalistycznej kadry trenersko-instruktorskiej, działaczy sportowych i turystycznych organizacji pozarządowych oraz wolontariuszy pracujących z osobami niepełnosprawnym II. Zdrowi wielkopolanie Obszary strategiczne: ▪ Zmniejszanie dysproporcji w dostępie do świadczeń i usług zdrowotnych w województwie ▪ Likwidowanie barier organizacyjno-finansowych ▪ Inicjowanie/tworzenie/wdrażanie programów służących budowie systemu wczesnej sygnalizacji zagrożeń i mechanizmów wczesnej interwencji w obszarach zagrożenia zdrowia populacji ▪ Ochrona zdrowia psychicznego Wielkopolan

PROGRAM WYRÓWNYWANIA SZANS OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI I PRZECIWDZIAŁANIA ICH WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ POMOCY W REALIZACJI ZADAŃ NA RZECZ ZATRUDNIANIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W WOJEWÓDZTWIE WIELKOPOLSKIM NA LATA 2014 - 2020	Program wyróżnia pięć priorytetów: PRIORYTET I. Aktywność społeczna osób z niepełnosprawnościami PRIORYTET II. Aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami PRIORYTET III. Rehabilitacja i profilaktyka zdrowotna osób z niepełnosprawnościami PRIORYTET IV. Infrastruktura dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami PRIORYTET V. Wsparcie otoczenia osób z niepełnosprawnościami	Wszystkie priorytety wojewódzkiego Programu są istotne dla działań w ramach *Programu Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026.* Dlatego należy w tym miejscu wskazać również wszystkie cele operacyjne zawarte w tym dokumencie. Priorytet I. Aktywność społeczna osób z niepełnosprawnościami ▪ Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu kulturalnym ▪ Poprawa jakości kształcenia i wzrost poziomu wykształcenia osób z niepełnosprawnościami ▪ Zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w dziedzinie sportu, turystyki i rekreacji Priorytet II. Aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami ▪ Zwiększenie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami ze szczególnym uwzględnieniem otwartego rynku pracy ▪ Zwiększenie liczby pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy Priorytet III. Rehabilitacja i profilaktyka zdrowotna osób z niepełnosprawnościami ▪ Poprawa jakości zdrowia osób z niepełnosprawnościami ▪ Rozszerzenie działań na rzecz rehabilitacji i jej kompleksowości Priorytet IV. Infrastruktura dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ▪ Zwiększenie dostępności infrastruktury dla osób z niepełnosprawnościami ▪ Upowszechnienie obecności w różnych aspektach życia społecznego Priorytet V. Wsparcie otoczenia osób z niepełnosprawnościami ▪ Podniesienie kompetencji osób wspierających osoby z niepełnosprawnościami ▪ Wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnościami

Źródło: Opracowanie własne

Poziom powiatu

Całościowa polityka społeczna prowadzona przez powiat poznański wymaga spójności oraz komplementarności działań proponowanych w ramach różnych dokumentów. Dlatego w kontekście *Programu Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026* konieczne jest także uwzględnienie innych ramowych dokumentów, które funkcjonują na poziomie powiatu.

W tej części wskazano programy tematyczne opracowywane przez powiat poznański, które w pewnych aspektach wiążą się z *Programem Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026*.

Dodatkowo, analiza strategii i programów dokonana w tej części została rozszerzona o Strategię metropolitalną aglomeracji poznańskiej, której to zakres w pewnej części pokrywa się terytorialnie z powiatem poznańskim.

Tabela nr 3. Dokumenty na poziomie powiatowym

DOKUMENT	PRIORYTETY/CELE STRATEGICZNE	CELE I PRIORYTETY ISTOTNE DLA *PROGRAMU DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI POWIATU POZNAŃSKIEGO NA LATA 2021-2026*
STRATEGIA ROZWOJU POWIATU POZNAŃSKIEGO DO 2030 ROKU	Strategia Rozwoju stanowi ramowy dokument definiujący kierunki rozwoju całego powiatu poznańskiego. Składa się ona z pięciu priorytetów: CEL STRATEGICZNY 1: Ochrona i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego powiatu poznańskiego CEL STRATEGICZNY 2: Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli CEL STRATEGICZNY 3: Rozwój edukacji, rynku pracy i wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu poznańskiego CEL STRATEGICZNY 4: Rozwój zrównoważonego i zintegrowanego transportu na terenie powiatu poznańskiego CEL STRATEGICZNY 5: Rozwój przyjaznej administracji, współpraca samorządowa i kształtowanie wizerunku powiatu poznańskiego	W kontekście *Programu Działań Na Rzecz Osób z Niepełno-sprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026* kluczowe są przede wszystkim dwa cele strategiczne i towarzyszące im zadania: CEL STRATEGICZNY 2: Poprawa zdrowia i zmniejszenie nierówności społecznych w zdrowiu oraz wzrost integracji społecznej mieszkańców powiatu poznańskiego. Porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli 2.1. Poprawa zdrowia i związanej z nim jakości życia oraz zwiększenie dostępności opieki zdrowotnej 2.2. Wzmocnienie integracji społecznej CEL STRATEGICZNY 3: Rozwój edukacji, rynku pracy i wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu poznańskiego 3.2. Promocja zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu

STRATEGIA ROZWOJU AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ. METROPOLIA POZNAŃ 2020	W wyniku dokonanej diagnozy funkcjonowania aglomeracji poznańskiej za priorytetowe dla jej dalszego rozwoju uznano 5 osi strategicznych: I. Gospodarka przestrzenna i środowisko II. Infrastruktura i organizacja transportu III. Gospodarka i rynek pracy IV. Usługi społeczne V. Zintegrowane zarządzanie i marketing terytorialny	Z punktu widzenia niniejszego *Programu* najistotniejsza jest oś strategiczna: IV. *Usługi społeczne*. W jej ramach kluczowy jest zaś program: 4.6. *Metropolia równych możliwości społecznych*, a w nim proponowane działanie 4.6.4. *Wsparcie społeczne osób niepełnosprawnych*. Wypracowanie wspólnej polityki społecznej, uwzględniającej potrzeby i możliwości osób niepełnosprawnych oraz możliwość pozyskania na ten cel środków PFRON. Podejmowanie wspólnych projektów w obrębie metropolii – spółdzielnie mieszkań chronionych, likwidowanie barier architektonicznych, punkty informacji dla osób niepełnosprawnych, warsztaty terapii zajęciowej.
ROCZNY PROGRAM WSPÓŁPRACY POWIATU POZNAŃSKIEGO Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI ORAZ PODMIOTAMI WYMIENIONYMI W ART. 3 UST. 3 USTAWY O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO I O WOLONTARIACIE W ROKU 2020	Program wymienia pomoc społeczną jako priorytetowe zadanie publiczne w zakresie współpracy powiatu z Organizacjami	W odniesieniu do niniejszego *Programu* kluczowe są następujące zadania: ▪ ograniczenie skutków niepełnosprawności i zapobieganie wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami z powiatu poznańskiego poprzez działania wspierające ich aktywność, sprzyjającą usamodzielnianiu i funkcjonowaniu tych osób w środowisku lokalnym, a także zapobiegającą wykluczeniu społecznemu i nabywaniu umiejętności samoobsługi oraz codziennych sprawności życiowych ▪ promowanie aktywności osób z niepełno-sprawnościami z powiatu poznańskiego w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego, ▪ wspieranie działań na rzecz rozwijania zainteresowań i uzdolnień osób z niepełnosprawnościami z powiatu poznańskiego.

Źródło: Opracowanie własne

Diagnoza społeczna osób z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim

W tej części przedstawiono diagnozę społeczną osób z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim w siedmiu obszarach: uwarunkowania społeczno-demograficzne, lokalny rynek pracy, gminny system wsparcia społecznego, powiatowy system wsparcia społecznego i rehabilitacji społeczno-zawodowej, zasób instytucjonalny wspierający osoby z niepełnosprawnościami, jakość życia osób z niepełnosprawnościami oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Uwarunkowania społeczno-demograficzne w powiecie

Sytuacja demograficzna w powiecie poznańskim

Powiat poznański położony jest w **centrum województwa wielkopolskiego i tworzy go 17 gmin otaczających miasto Poznań.** Są to:

- 2 gminy miejskie: Luboń i Puszczykowo,
- 8 gmin miejsko-wiejskich: Buk, Kostrzyn, Kórnik, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Stęszew i Swarzędz,
- 7 gmin wiejskich: Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Rokietnica, Suchy Las i Tarnowo Podgórne.

Jego obszar o powierzchni 1 900 km² zamieszkują 399 272 osoby (z czego 48,7% to mężczyźni, a 51,3% kobiety), na 1 km² przypada tu 210 mieszkańców. Liczba ta systematycznie rośnie (stanowi już 179% średniej wartości dla województwa wielkopolskiego), co spowodowane jest głównie zjawiskiem suburbanizacji, czyli migracją mieszkańców Poznania na tereny gmin ościennych – od roku 2017 nastąpił wzrost tej liczby o 4,6%.

Wykres nr 1. Liczba ludności powiatu poznańskiego w latach 2017-2019 (os.)

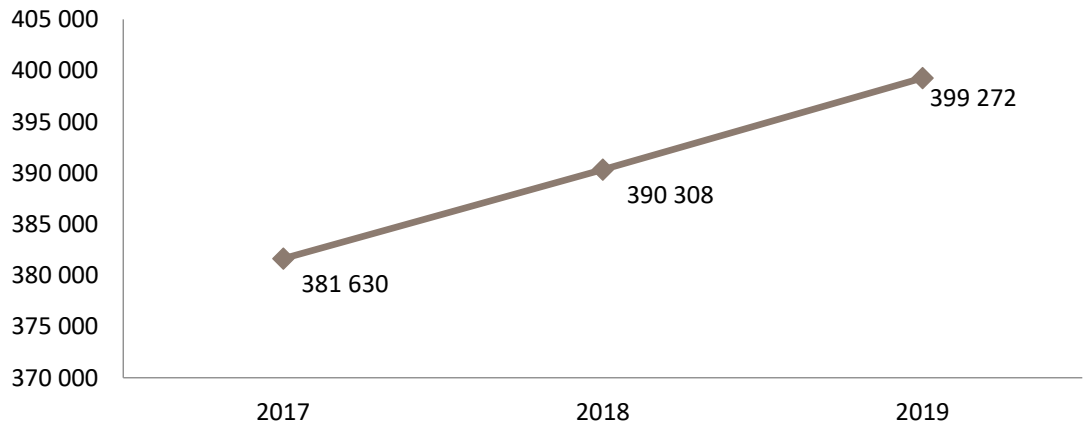

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

W ostatnim dziesięcioleciu, na skutek migracji rezydencjonalnych, liczba ludności miasta Poznania zmniejszyła się o 19 408 osób, tymczasem liczba mieszkańców powiatu poznańskiego wzrosła o 80 014 osób. Dynamika zmian liczby ludności na 1 000 mieszkańców[2] w gminach powiatu poznańskiego była zróżnicowana: najwyższa w gminie Kórnik (52,4) gminie Dopiewo (51,5) i gminie Kleszczewo (50,7), najniższa w gminie Puszczykowo (-4,2), Murowana Goślina (2,2) i Buk (3,8).

Strukturę kategorii wiekowych ludności powiatu poznańskiego można uznać ogólnie za korzystną. Najliczniej reprezentowaną grupą są osoby w wieku 35-44 lat, a następnie 25-34 lat, łącznie stanowią oni 32,9% ogółu ludności. Następną w kolejności pod względem liczebności jest grupa seniorów po 65 roku życia (13,1%), choć licznie reprezentowana jest też grupa wiekowa osób pomiędzy 45 a 64 rokiem życia (łącznie 24,1%). Dzieci do 12 roku życia stanowią 17,5%, najmniej liczna jest grupa nastolatków i młodych dorosłych (12,3%).

Wykres nr 2. Ludność w powiecie poznańskim według funkcjonalnych grup wieku (os.)

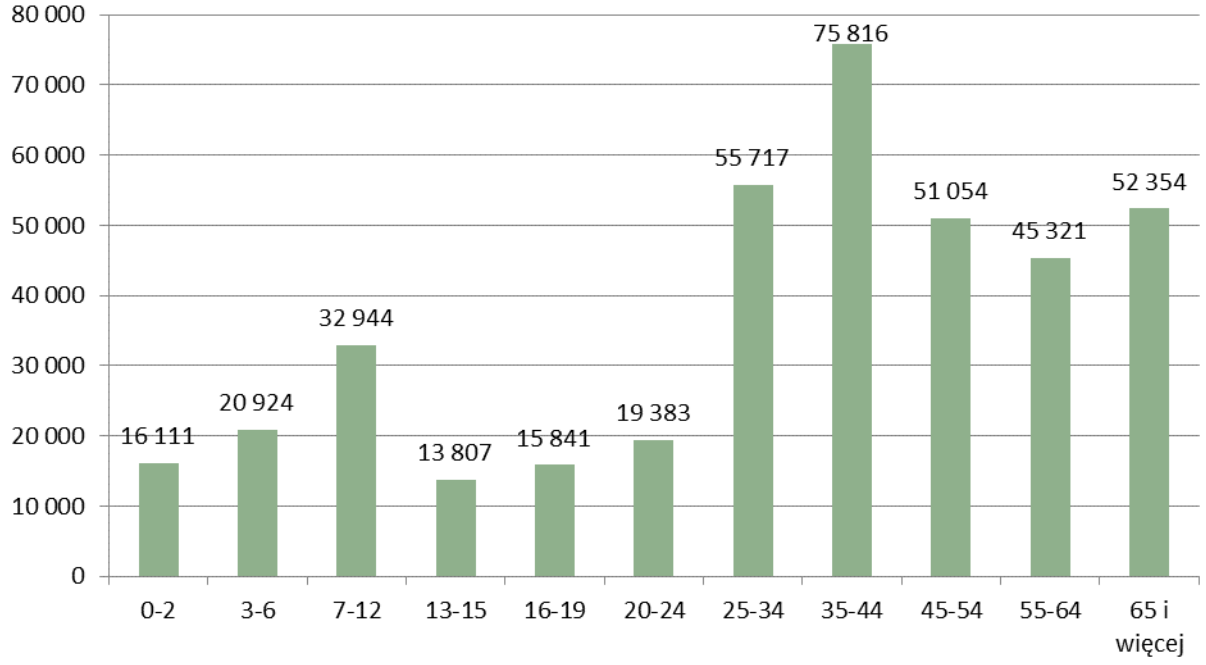

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL za rok 2019.

Na przestrzeni ostatnich lat zaobserwować można zmiany, będące odzwierciedleniem szerzej obserwowanych zmian w ruchu ludności, jak np. spadek liczby urodzeń, spadek liczby zawieranych małżeństw, wzrost urodzeń pozamałżeńskich, wzrost średniego wieku matki rodzącej pierwsze dziecko, czy wydłużanie się średniej trwania życia. I tak: na przestrzeni lat 2017-2019 wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności zmalał tu o 1,7 p. p. (pod koniec 2019 roku wyniósł 5,2%), zmalał też udział ludności w wieku produkcyjnym w ogóle mieszkańców (z 66% do 65%) przy jednoczesnym wzroście udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (z 12,2% do 13,2%). **Niekorzystnie zmieniają się też wskaźniki obciążenia demograficznego** – od 2017 roku o 1,7 p. p. wzrosła wartość

[2] Stosunek liczby urodzeń żywych w 2019 r. do liczby zgonów w tym okresie (liczba urodzeń przypadająca na 1 zgon).

wskaźnika liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (64,8% pod koniec 2019 roku), wzrósł też odsetek osób w wieku powyżej 65 r.ż. w ogóle ludności – z 15,7% do 16,8%. Zauważyć jednak należy, że w porównaniu z województwem wielkopolskim owe zmiany następują nieco wolniej i w mniejszym natężeniu. **Z prognoz GUS[3] wynika, że w kolejnych latach przewidywany jest dalszy przyrost liczby mieszkańców powiatu**, o 24,7% w 2030 r., w tym o 11,4% osób w wieku przedprodukcyjnym, o 26,4% w wieku produkcyjnym i 37,5% w wieku poprodukcyjnym. **Oznacza to, że z uwagi na prognozowany przyrost mieszkańców we wszystkich kategoriach wiekowych w powiecie poznańskim należy zintensyfikować działania zmierzające do zapewnienia odpowiedniej jakości życia wszystkich grup wiekowych oraz zaprojektowania i wdrożenia systemu usług społecznych odpowiadających na ich rozpoznane potrzeby.**

Długie życie jest aktualnie wartością pożądaną, jednak tylko wówczas, gdy towarzyszą mu zdrowie, brak ograniczeń w wykonywaniu codziennych czynności i możliwość korzystania z życia w pełni. Prognozy demograficzne warto uzupełnić dwoma wskaźnikami: średniego dalszego trwania życia i oczekiwanej długości trwania życia w zdrowiu.

Z danych GUS wynika, że w 2019 r. przeciętna długość życia mężczyzn w Polsce wyniosła 74,1 roku, natomiast kobiet 81,8 roku. W porównaniu z rokiem poprzednim, trwanie życia wydłużyło się odpowiednio o 0,3 i 0,1 roku, natomiast biorąc pod uwagę rok 1990 o 7,9 i 6,6 roku. **W ostatnich trzech dekadach obserwowano istotny postęp w wydłużaniu się przeciętnego trwania życia we wszystkich województwach.** Dotyczy to szczególnie mężczyzn zamieszkałych w województwie pomorskim, zachodniopomorskim, śląskim, wielkopolskim, kujawsko-pomorskim i opolskim, dla których w latach 1990-2019 średnie trwanie życia wydłużyło się o więcej niż 8 lat. **W województwie wielkopolskim osoba, która urodziła się w 2019 roku, jeśli jest kobietą, przeżyje średnio ok. 82 lata, jeśli mężczyzną 74 lata. Kobieta, która w 2019 roku była w wieku 60 lat ma przed sobą ok. 24 lata życia, natomiast mężczyzna 19 lat[4].**

Z danych Eurostatu (Europejski Urząd Statystyczny) wynika, że **„średnia oczekiwana długość życia w zdrowiu (bez ograniczeń w aktywności) wyniosła w 2016 r. 64,2 lata dla kobiet i 63,5 lat dla mężczyzn, stanowiło to około 77% i 81% całkowitej oczekiwanej długości życia odpowiednio dla kobiet i mężczyzn.** Długość życia w zdrowiu osób starszych – w wieku 65 lat, zarówno mężczyzn jak i kobiet w Polsce zwiększa się, aczkolwiek nie systematycznie”[5]. **Należy podkreślić, że zwiększająca się liczba osób w wieku 60+, oznacza zwiększające się zapotrzebowanie na wsparcie, które powinno być dedykowane, w szczególności osobom przewlekle chorującym oraz osobom z niepełnosprawnościami (biologiczną, prawną).**

[3] „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionu na lata 2014-2030 r.” GUS, 2014.
[4] „Trwanie życia w 2019 roku”, GUS, Warszawa 2020.
[5] Bogdan Wojtyniak, Paweł Goryński (red.), „Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania”, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Warszawa 2018, s. 78-81.

Demografia osób z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim

Według Powiatowego Rejestru Osób Niepełnosprawnych[6] prowadzonego przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, w 2019 r. **w powiecie poznańskim i m. Poznań zamieszkiwało 54 120 osób z orzeczoną niepełnosprawnością (niecałe 6% łącznej liczby mieszkańców powiatu poznańskiego i m. Poznań)**, w tym 19 407 os. w stopniu lekkim, 19 232 os. w stopniu umiarkowanym, 12 119 os. w stopniu znacznym oraz 3 362 dzieci do 16 roku życia. W przypadku 61,3% osób z orzeczoną niepełnosprawnością, ma ona charakter trwały.

Biorąc pod uwagę wyłącznie teren powiatu poznańskiego, w 2019 zamieszkiwało go 19 465 os. z orzeczoną niepełnosprawnością (ok. 5% wśród ogółu mieszkańców powiatu poznańskiego).

Najpełniejsze dane dotyczące subpopulacji osób z niepełnosprawnościami, zebrane podczas Narodowego Spisu Powszechnego w 2011 roku, wskazują, że na terenie powiatu poznańskiego zamieszkiwało w 2011 roku – 30 560 osób z niepełnosprawnością prawną i biologiczną[7], te osoby stanowiły 9% ogółu mieszkańców powiatu poznańskiego.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Poznaniu w 2019 roku wydał 3362 orzeczenia o niepełnosprawności (w 2015 roku – 2867 orzeczeń). W 2015 roku wydano najwięcej orzeczeń o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności (17580), w dalszej kolejności o lekkim (16678) i znacznym (9609). W 2019 roku najwięcej orzeczeń dotyczyło lekkiego stopnia niepełnosprawności (19407), następnie umiarkowanego (19232) i znacznego (12119).

W skali kraju najczęstszą przyczyną niepełnosprawności biologicznej są uszkodzenia i choroby narządu ruchu (53,8%), schorzenia układu krążenia (44,2%), uszkodzenia i choroby narządu wzroku (32,4%), dalej są uszkodzenia i choroby narządu słuchu (15,2%), schorzenia psychiczne (8,3%) i upośledzenie umysłowe (3,2%). Uwzględniając zróżnicowanie terytorialne zjawiska niepełnosprawności biologicznej można stwierdzić, że relatywnie najliczniej występowała ona u mieszkańców województwa lubuskiego, świętokrzyskiego, łódzkiego i pomorskiego (dotykała ona 23% populacji w tych województwach), najrzadziej natomiast u mieszkańców województwa wielkopolskiego i opolskiego – u 15-16%[8]. W grupie ludności z niepełnosprawnością prawną, w skali kraju najczęściej występowały uszkodzenia i choroby narządu ruchu (u 59% dorosłych osób niepełnosprawnych), w następnej kolejności – schorzenia układu krążenia (47%), schorzenia neurologiczne (38%), uszkodzenia i choroby narządu wzroku (ponad 35%), słuchu (19%) oraz schorzenia psychiczne (11%)[9].

---

[6] W Rejestrze uwzględnione są tylko takie osoby, które posiadają prawne potwierdzenie swojej niepełnosprawności. https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,31631,pron-stan-na-dzien-31-12-2019-pdf.pdf [Dostęp: 16.09.2020 r.].

[7] Osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia niepełnosprawności. https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1150,pojecie.html [Dostęp: 05.10.2020 r.].

8 „Stan zdrowia ludności Polski w 2014 roku", GUS, Warszawa 2016, s. 108.

9 Ibidem, s. 114.

Z badań EZOP-Polska wynika, że liczba osób doświadczających zaburzeń psychicznych w województwie wielkopolskim mieści się w przedziale od 410,4 tys. do 578,7 tys., co stanowi od 17,4% do 24,9% mieszkańców w wieku 18-64 lat. Pod względem częstotliwości występowania zaburzeń psychicznych województwo wielkopolskie znajduje się na 14 miejscu spośród 16 województw. Najczęściej występującymi w Polsce zaburzeniami psychicznymi są: zaburzenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych – alkoholu i narkotyków (12,8% badanej populacji), zaburzenia nerwicowe (10%), w tym m.in. lękowe, fobie specyficzne, fobie społeczne; zaburzenia nastroju (3,5%), w tym m.in. depresja i przewlekła depresja, zaburzenia dwubiegunowe; impulsywne zaburzenia zachowania (3,5%)[10].

Wskaźniki dotyczące wynagrodzeń, wydatków i ubóstwa

W ramach analizy budżetów gospodarstw domowych[11,12], GUS szacuje przeciętne miesięczne wysokości: dochodu rozporządzalnego[13], dochodu do dyspozycji[14] oraz wydatków[15] na 1 osobę w gospodarstwie domowym. W województwie wielkopolskim w 2018 roku wartości wspomnianych zmiennych były każdorazowo niższe, aniżeli ich przeciętne wysokości w kraju.

Wykres nr 3. Przeciętne miesięczne wartości: dochodu rozporządzalnego, dochodu do dyspozycji i wydatków na 1 osobę w gospodarstwie domowym w Wielkopolsce i Polsce w 2018 roku

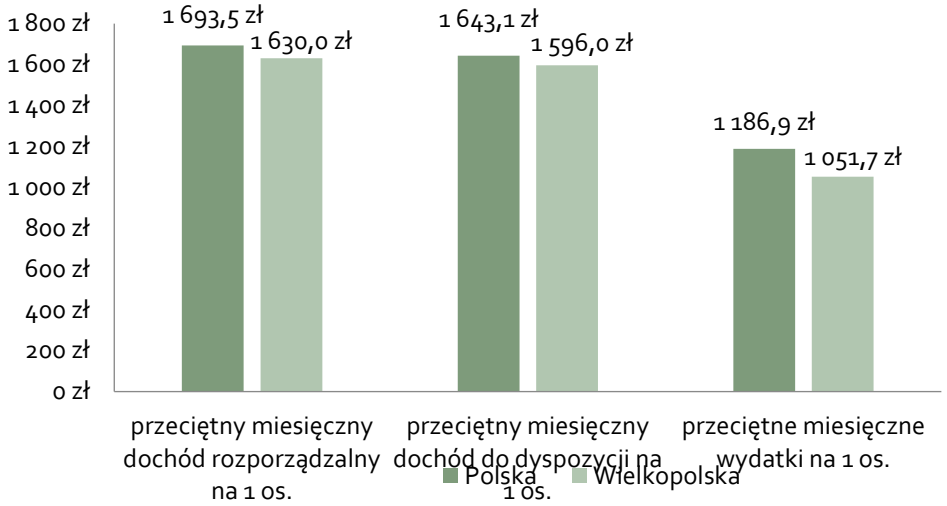

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS ze Statystycznego Vademecum Samorządowca 2019.

10Raport z badań "Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej – EZOP Polska", Warszawa, Instytut Psychiatrii i Neurologii. Badanie realizowano w 2012 roku. Aktualnie realizowane jest badanie EZOP II, jednak jego wyniki nie są jeszcze dostępne.

11 „Budżety gospodarstw domowych w 2018 r.", GUS, Warszawa 2019.

12 „Budżety gospodarstw domowych w województwie wielkopolskim w 2018 r. Informacja sygnalna.", Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2019 r.

13 Dochód rozporządzalny według definicji GUS to: suma bieżących dochodów gospodarstw domowych z poszczególnych źródeł, pomniejszona o zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych płacone przez płatnika w imieniu podatnika, o podatki od dochodów z własności, podatki płacone przez osoby pracujące na własny rachunek, w tym przedstawicieli wolnych zawodów i osób użytkujących gospodarstwo indywidualne w rolnictwie oraz o składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne.

14 Dochód do dyspozycji według definicji GUS to: dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki. Przeznaczony jest na wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności.

15 Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki.

Gospodarstwa domowe z osobami z niepełnosprawnościami w 2019 r., zarówno w przypadku wysokości przychodów netto, dochodu rozporządzalnego, dochodu do dyspozycji, jak i wydatków, osiągały niższe kwoty, niż średnie osiągane przez gospodarstwa domowe ogółem. Dane zaprezentowane poniżej są danymi ogólnopolskimi[16].

Przychody netto[17]:

- Gospodarstwa domowe ogółem 2154,70
- **Gospodarstwa domowe z OzN[18] 1770,77**
- Gospodarstwa domowe bez OzN 2239,06

Dochód rozporządzalny – średni miesięczny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych, które miały w swoim składzie osobę niepełnosprawną w 2018 roku kształtował się o 15,5% poniżej przeciętnej krajowej (w 2017 r. o 14,4%)**:**

- Gospodarstwa domowe ogółem 1693,46
- **Gospodarstwa domowe z OzN 1431,29**
- Gospodarstwa domowe bez OzN 1751,06

W gospodarstwach domowych z osobami z niepełnosprawnościami, w 2018 roku aż 51,8% przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę, podobnie jak w roku 2017, stanowiły dochody ze świadczeń społecznych, podczas gdy w gospodarstwach domowych bez osób z niepełnosprawnościami zdecydowanie mniej – 27,5%.

Dochód do dyspozycji:

- Gospodarstwa domowe ogółem 1643,14
- **Gospodarstwa domowe z OzN 1389,49**
- Gospodarstwa domowe bez OzN 1698,88

Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych z osobami niepełnosprawnymi były również niższe od przeciętnych miesięcznych wydatków w gospodarstwach ogółem – o 14,0% (w 2017 r. o 13,1%).

- Gospodarstwa domowe ogółem 1186,86
- **Gospodarstwa domowe z OzN 1020,81**
- Gospodarstwa domowe bez OzN 1223,34

Gospodarstwa domowe z osobami z niepełnosprawnościami oceniały gorzej swoją subiektywną sytuację materialną:

- Gospodarstwa domowe ogółem – raczej zła, zła – 8,1%
- **Gospodarstwa domowe z OzN – raczej zła, zła – 14,4%**
- Gospodarstwa domowe bez OzN – raczej zła, zła – 6,8%

16 „Budżety gospodarstw domowych w 2018 r.", GUS, Warszawa 2019.
17 Przychody netto są to wszystkie wartości wpływające do gospodarstwa domowego, bez zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych płaconych przez płatnika w imieniu podatnika, jak również bez składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne. Na przychody netto składają się dochód rozporządzalny i pozycje oszczędnościowe po stronie przychodowej.
18 Osoba z niepełnosprawnościami.

Ważna, z punktu widzenia planowania działań w systemie pomocy społecznej, jest analiza zjawiska ubóstwa. Wskaźniki ubóstwa w Wielkopolsce w latach 2017-2019 osiągały wartości powyżej średniej dla kraju i plasowały województwo na końcowych pozycjach rankingu województw w tym zakresie. W statystyce publicznej analizowane są trzy wskaźniki ubóstwa: minimum egzystencji – ubóstwo skrajne[19], ubóstwo ustawowe i ubóstwo relatywne[20].

Wykres nr 4. Odsetek mieszkańców w gospodarstwach domowych żyjących poniżej granic wyznaczających ubóstwo skrajne, relatywne i ustawowe (%)

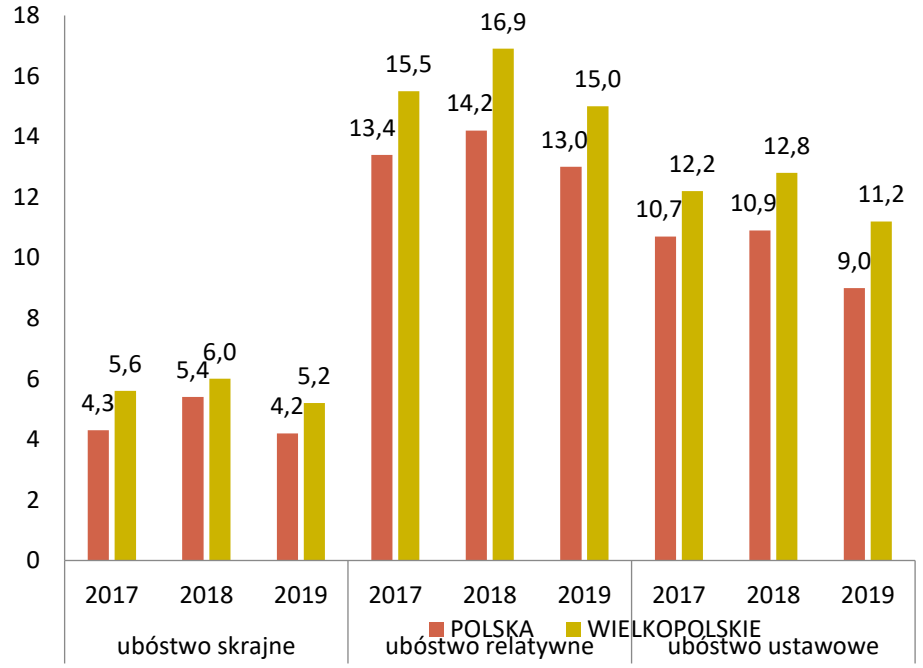

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS za lata 2017-2019.

Pomimo korzystnych wskaźników makroekonomicznych rozwoju gospodarczego, wskaźniki ubóstwa osiągane w województwie wielkopolskim są wyższe, aniżeli średnie wskaźniki dla kraju. Co istotne, na przestrzeni ostatnich kilku lat widoczny był sukcesywny spadek wskaźników ubóstwa, ta tendencja została zahamowana w 2018 roku (w 2019 roku wartości wszystkich wymiarów ubóstwa znów zaczęły spadać i były niższe niż te w 2018 roku). Badacze tłumaczą to wzrostem kosztów życia i cen produktów, który był niewspółmierny do wzrostu wysokości wynagrodzeń, np. wartości minimalnego wynagrodzenia.

Spadek ubóstwa ustawowego jest spowodowany poprawą sytuacji ekonomicznej mieszkańców województwa, ale również niewaloryzowaniem kryteriów dochodowych w sposób adekwatny do warunków ekonomicznych, poziomu wynagrodzeń i wysokości cen produktów. Aktualne

[19] Minimum egzystencji – koszyk dóbr, niezbędnych do podtrzymania funkcji życiowych człowieka i sprawności psychofizycznej. Uwzględnia on jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia i zagrożenia życia.

[20] Ma zmienną wartość i odnosi się do przeciętnego poziomu życia w danym kraju, mierzonego na ogół wysokością przeciętnych dochodów (wydatków).

kryterium dochodowe uprawniające do korzystania z pomocy społecznej obowiązuje od 1 października 2018 roku i wynosi odpowiednio: dla osoby samotnie gospodarującej 701 zł, dla osoby w rodzinie 528 zł (kryteria dochodowe dla świadczeń z pomocy społecznej podlegają weryfikacji co trzy lata).

Do czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem należy zaliczyć obecność osoby z niepełnosprawnością w gospodarstwie domowym.

Stopa ubóstwa skrajnego w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą z niepełnosprawnością wyniosła w 2019 roku ok. 6,5% (4,2% dla ogółu gospodarstw domowych, 3,7% dla gospodarstw domowych bez osób z niepełnosprawnościami), w tym z przynajmniej 1 dzieckiem do lat 16 posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności – ok. 5,5%. Stopa ubóstwa skrajnego wśród gospodarstw domowych, w których niepełnosprawna była głowa gospodarstwa domowego wynosiła w 2019 roku 5%. Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego w gospodarstwach domowych z co najmniej jedną osobą z niepełnosprawnością wyniósł 18,6% (13% dla ogółu gospodarstw), a ubóstwa ustawowego 13% (9% dla ogółu gospodarstw)[21].

Ekonomia społeczna i solidarna

W Wielkopolsce w ostatnich latach bardzo intensywnie rozwija się sektor ekonomii społecznej i solidarnej (przedsiębiorczości społecznej) jako komplementarny w relacji do rynku i państwa. Ekonomia społeczna i solidarna w systemie pomocy społecznej, czy szerzej w polityce społecznej, postrzegana jest jako narzędzie pracy z osobami należącymi do kategorii wysokiego ryzyka socjalnego, które są defaworyzowane na rynku pracy, np. osoby bezrobotne, osoby w kryzysie bezdomności, czy osoby z niepełnosprawnościami.

Nadrzędną funkcją ekonomii społecznej jest przede wszystkim przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Dobrym przykładem w tym kontekście są spółdzielnie socjalne, które są przeznaczone dla grup osób zagrożonych wykluczeniem. Osoby te z beneficjentów pomocy społecznej oraz biernych odbiorców świadczeń i usług dostarczanych przez profesjonalistów, mają stać się aktywnymi uczestnikami procesu reintegracji[22].

Podmioty ekonomii społecznej, za które uznaje się wiele różnych typów i form działalności mieszczących się zarówno w sektorze spółdzielczym, jak i sektorze pozarządowym to np. stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne, spółdzielnie inwalidów i niewidomych, spółdzielnie pracy, podmioty kościelne czy koła gospodyń wiejskich. Do grona PES zalicza się także jednostki odgrywające ważną rolę w reintegracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czyli m.in. warsztaty terapii zajęciowej, centra i kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i zakłady pracy chronionej[23].

---

[21] „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 roku. Informacja sygnalna", GUS, Warszawa 2020.
[22] Jerzy Hausner, „Ekonomia społeczna jako sektor gospodarki", [w:] „Kwartalnik Ekonomia społeczna" nr 1, 2007, s. 11-12.
[23] https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Ekonomia,Spoleczna,i,Solidarna,4016.html [Dostęp: 17.09.2020 r.].

W województwie wielkopolskim w 2019 roku działało co najmniej 368 podmiotów ekonomii społecznej[24]:

Dane statystyczne w zakresie ekonomii społecznej nie funkcjonują w ramach jednej bazy centralnej; w zależności od źródła danych oraz stopnia zweryfikowania podmiotów ekonomii społecznej pod kątem prowadzenia rzeczywistej działalności, mamy dostęp do różnych baz danych, w których występują różne liczebności tych podmiotów.

I tak, ze statystyk prowadzonych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu wynika, że na terenie województwa funkcjonowało w 2019 roku 198 spółdzielni socjalnych z 1 547 funkcjonujących w kraju.

Na podstawie bazy przedsiębiorstw społecznych, dostępnej na stronie Wielkopolskiego Centrum Ekonomii Solidarnej[25], bazy przedsiębiorstw społecznych prowadzonej przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej MRPIPS[26], rejestrów Wojewody oraz danych z oceny zasobów pomocy społecznej powiatu poznańskiego, wiadomo że na terenie m. Poznania i powiatu poznańskiego w 2019 r. funkcjonowały **co najmniej** następujące podmioty:

[24] Sprawozdawczość resortowa CIS/KIS, MRPIPS-03, Raport regionalny „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok", ROPS w Poznaniu, 2020.
[25]http://wces.barka.org.pl/2019/06/19/przedsiebiorstwa-spoleczne-w-powiecie-poznanskim/ [Dostęp: 17.09.2020r.].
[26] http://www.bazaps.ekonomiaspoleczna.gov.pl/wojewodztwo-16-wielkopolskie.html [Dostęp: 17.09.2020r.].

Tabela nr 4. Liczba podmiotów ekonomii społecznej w powiecie poznańskim i m. Poznań

RODZAJ PODMIOTU EKONOMII SPOŁECZNEJ	LICZBA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ W POWIECIE POZNAŃSKIM	LICZBA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ W M. POZNANIU
Warsztaty terapii zajęciowej	8	9
Centra integracji społecznej	2	5
Kluby integracji społecznej	2	3
Zakłady pracy chronionej	9	26
Spółki non profit	4	7
Spółdzielnie socjalne	19[27]	13
Stowarzyszenia	1	1
Fundacje	2	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdawczości resortowej sprawozdań CIS, KIS i rejestrów Wojewody Wielkopolskiego, http://wces.barka.org.pl/2019/06/19/przedsiebiorstwa-spoleczne-w-powiecie-poznanskim/ oraz https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,30169,informator-dla-osob-z-zaburzeniami-psychicznymi-2019.pdf

W Wielkopolsce intensywnie rozwijają się również struktury wspierające tworzenie nowych oraz działalność już istniejących podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności spółdzielni socjalnych, czyli ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES), funkcjonujące w każdym wielkopolskim subregionie. Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka wraz z Miastem Poznań, realizuje od września 2018 roku, jako Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej, projekt „Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarnej".

Znaczącym potencjałem powiatu poznańskiego jest dostęp do zasobów i wiedzy w zakresie tworzenia i działania podmiotów ekonomii społecznej.

Osoby z niepełnosprawnościami na lokalnym rynku pracy

W raportach i statystykach dotyczących rynku pracy w powiecie poznańskim i m. Poznań, wartości osiąganej stopy bezrobocia w 2019 roku były określane jako rekordowo niskie – 1,1%, to wskaźnik dotychczas nieobserwowany w regionie i często odbiegający od innych miast i powiatów. W analogicznym okresie stopa bezrobocia w Polsce kształtowała się na poziomie 5,2%, a w województwie wielkopolskim 2,8%. W końcu grudnia 2019 r. w rejestrze PUP było o 14% mniej bezrobotnych niż na koniec grudnia 2018 roku. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w 2019 roku wyniosła 5 889 os. (3 737 m. Poznań, 2 152 powiat ziemski), 56,5% osób zarejestrowanych stanowiły kobiety (53,8% m Poznań, 61,4% powiat ziemski).

W poniższej tabeli zaprezentowano charakterystykę bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami z terenu powiatu poznańskiego, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy.

[27] Informator o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, Powiat poznański, Poznań 2019. https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,30169,informator-dla-osob-z-zaburzeniami-psychicznymi-2019-pdf.pdf [Dostęp: 17.09.2020r.].

Tabela nr 5. Osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami z terenu powiatu poznańskiego

POWIAT POZNAŃSKI												
	31.12.2018r.						31.12.2019r.					
	OGÓŁEM		BEZROBOTNI NIEPEŁNOSPRAWNI		POSZUKUJĄCY PRACY NIEPEŁNOSPRAWNI		OGÓŁEM		BEZROBOTNI NIEPEŁNOSPRAWNI		POSZUKUJĄCY PRACY NIEPEŁNOSPRAWNI	
		%		%		%		%		%		%
	169	100,0%	151	89,3%	18	10,7%	150	100,0%	135	90,0%	15	10,0%
Struktura wg stopnia niepełnosprawności												
znaczny	8	4,7%	1	0,7%	7	38,9%	6	4,0%	0	0%	6	40,0%
umiarkowany	35	20,7%	30	19,8%	5	27,8%	37	24,7%	32	23,7%	5	33,3%
lekki	126	74,6%	120	79,5%	6	33,3%	107	71,3%	103	76,3%	4	26,7%
Struktura wg poziomu wykształcenia												
wyższe	16	9,5%	13	8,6%	3	16,7%	21	14,0%	17	12,6%	4	26,7%
Policealne i średnie zawodowe	33	19,5%	30	19,9%	3	16,7%	23	15,3%	21	15,6%	2	13,3%
Średnie ogólno-kształcące	9	5,3%	8	5,3%	1	5,5%	17	11,4%	15	11,1%	2	13,3%
Zasadnicze zawodowe	53	31,4%	45	29,8%	8	44,4%	42	28,0%	38	28,1%	4	26,7%
Gimnazjalne i poniżej	58	34,3%	55	36,4%	3	16,7%	47	31,3%	44	32,6%	3	20,0%

Źródło: „Rynek pracy w Poznaniu i w powiecie poznańskim w 2019 roku", PUP w Poznaniu, s. 14.

W roku 2019 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu odnotowano niewielki udział osób z niepełnosprawnościami w ogóle zarejestrowanych – 430 osób (7,3% ogółu) łącznie z terenu

powiatu poznańskiego i m. Poznania. **Tylko z terenu powiatu poznańskiego zarejestrowanych w PUP było 135 osób z niepełnosprawnościami.**

W 2018 roku zarejestrowanych było łącznie z terenu powiatu poznańskiego i m. Poznania 460 osób z niepełnosprawnościami, z tego 151 z powiatu poznańskiego, w 2017 roku 506, z tego 175 z powiatu poznańskiego. Dane z powiatu poznańskiego, dotyczące zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami wskazują, iż 76,3% bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami posiadało lekki stopień niepełnosprawności, a 23,7% umiarkowany. Znaczna część osób z niepełnosprawnościami to osoby, które posiadały niewielkie kwalifikacje zawodowe lub nie posiadały ich wcale. 32,6% osób posiadało wykształcenie gimnazjalne lub niższe, a 28,1% zasadnicze zawodowe, stąd szczególnie istotna jest promocja zatrudniania tej kategorii osób. Ważnymi kontekstowymi informacjami są te, które dotyczą wartości ogólnych wskaźników aktywności ekonomicznej ludności: w 2019 roku w województwie wielkopolskim, **współczynnik aktywności zawodowej[28] osób z niepełnosprawnościami wyniósł 14,3%** (dla populacji w województwie 58,9%), **wskaźnik zatrudnienia[29] – 13,6%** (dla populacji w województwie 57,3%). Bierni zawodowo[30] z powodu choroby i niepełnej sprawności stanowili w 2019 roku 14,1% wszystkich osób należących do tej kategorii[31].

Osoby z niepełnosprawnościami w gminnym systemie wsparcia społecznego

Świadczeniobiorcy w systemie pomocy społecznej

Niepełnosprawność jako powód korzystania z pomocy społecznej

Jak wynika z danych zawartych w sprawozdawczości resortowej, w 2019 roku w powiecie poznańskim ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 5 807 osób. W 2019 roku, w porównaniu do roku 2017 nastąpił spadek liczby klientów o 492 osoby, co stanowiło 8% ubytek świadczeniobiorców[32].

Analizując powody przyznania pomocy społecznej w latach 2017-2019, zauważalne są 4 powody z tytułu których, z pomocy społecznej korzystała największa liczba rodzin: 1. długotrwała lub ciężka choroba, 2. ubóstwo, 3. niepełnosprawność i 4. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego. Ranking ten wygląda podobnie, jak w skali całego województwa wielkopolskiego, z jedną różnicą – czwartym, najbardziej licznym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie w 2019 roku było bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych była na 5. miejscu.

Wykres nr 7. Struktura powodów przyznania pomocy społecznej[33] w latach 2017-2019 (liczba rodzin)

[28] Współczynnik aktywności zawodowej informuje o stosunku osób w aktywności zawodowej (tzn. pracujących i bezrobotnych) w danym wieku (najczęściej jest to 15-64, lub 15+) do ogółu ludności w tym wieku.
[29] Wskaźnik zatrudnienia – wskaźnik określający, jaki odsetek ludności w wieku od 15. do 64. roku życia pracuje zawodowo.
[30] Część społeczeństwa, którą stanowią osoby w wieku powyżej 15 lat nie pracujące i nie będące bezrobotnymi.
[31] „Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności za 2019 rok" BDL-GUS.
[32] MRPIPS-03 za lata 2017 i 2019.
[33] Na wykresie zaprezentowano główne powody wraz z powodami szczegółowymi i tak, wraz z powodem „bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych" zaprezentowano jego szczegółowe wymiary: rodziny niepełne, rodziny wielodzietne; w przyczynie "potrzeba ochrony macierzyństwa", wyróżniono jej szczegółowy wymiar: „wielodzietność".

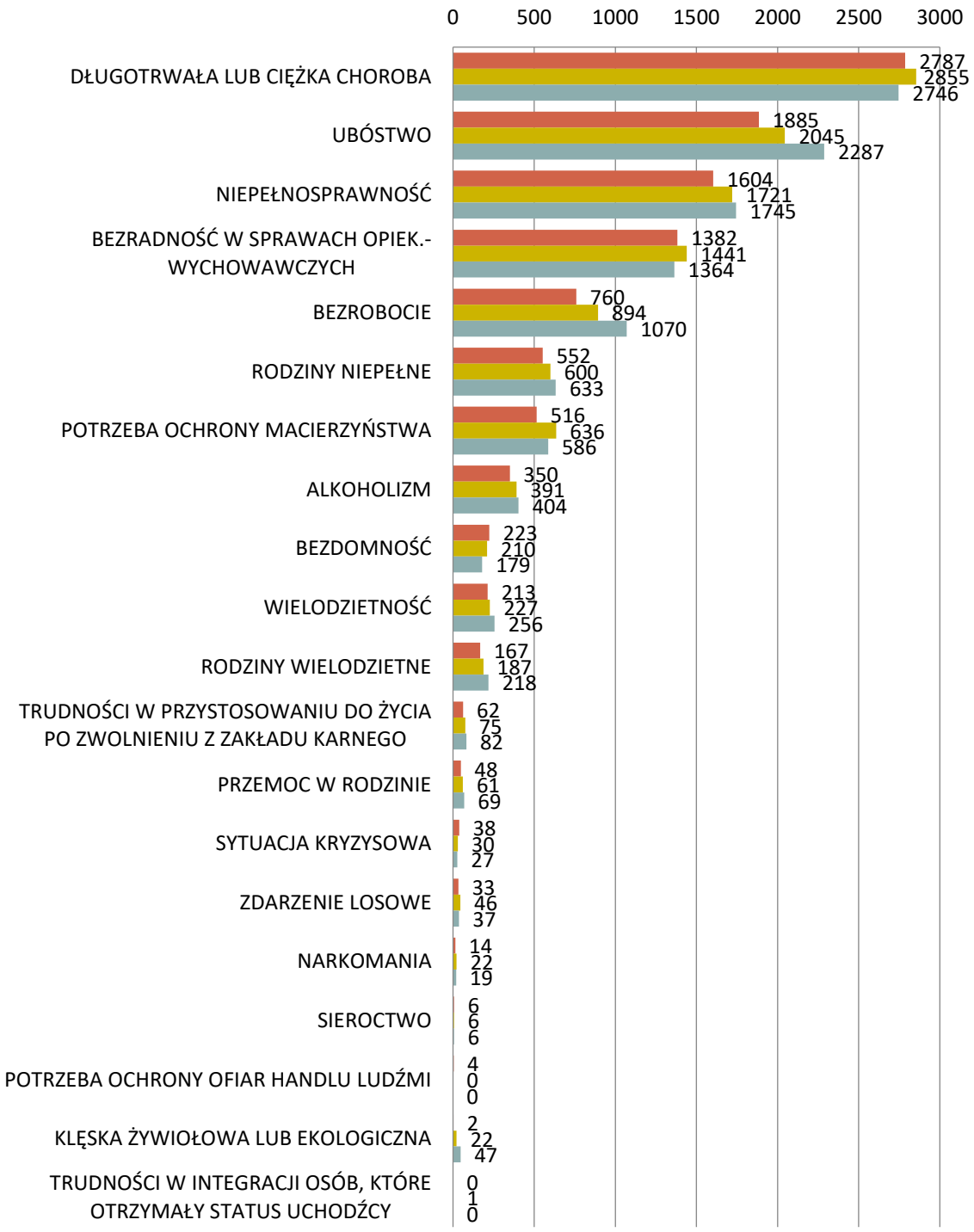

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za 2017, 2018 i 2019 r. (1 osoba mogła skorzystać z pomocy społecznej z więcej niż 1 powodu, dane nie sumują się do 100%)

Niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba to problemy, z tytułu których w skali powiatu we wszystkich analizowanych latach korzystało wiele rodzin, których członkowie to np. osoby z zaburzeniami psychicznymi, wymagające wsparcia w dziennych ośrodkach wsparcia, w mieszkaniach chronionych czy domach pomocy społecznej.

W poniższych dwóch tabelach przedstawiono gminy w powiecie poznańskim z uwagi na liczbę rodzin, liczbę rodzin na wsi oraz liczbę osób w rodzinie, które uzyskały pomoc z systemu pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności i długotrwałej lub ciężkiej choroby.

W przypadku niepełnosprawności jako powodu korzystania z pomocy i wsparcia, ogólna tendencja w powiecie wskazuje na spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z tego powodu. W przypadku długotrwałej lub ciężkiej choroby jest podobnie porównując lata 2018 i 2019.

Porównując dane zawarte w poniższych tabelach można zaobserwować, że długotrwała lub ciężka choroba znacznie częściej, aniżeli niepełnosprawność była powodem ubiegania się o wsparcie z pomocy społecznej na terenie gmin w powiecie poznańskim. Choroba przewlekła może być i bardzo często jest powodem utraty części sprawności. Zapewne część osób, które korzystały z pomocy społecznej na podstawie tej przesłanki, zalicza siebie samych do grona osób z niepełnosprawnością biologiczną[34].

[34] Osoba, która odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku, ale nie posiada prawnego orzeczenia o niepełnosprawności.

Tabela nr 6. Niepełnosprawność jako powód przyznania pomocy społecznej w 2017, 2018 i 2019 roku w ujęciu gminnym (liczba rodzin, liczba rodzin na wsi, liczba osób w rodzinie)

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ		LICZBA RODZIN			LICZBA RODZIN NA WSI			LICZBA OSÓB W RODZINIE			ODSETEK RODZIN KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY Z TYTUŁU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Buk	miejsko-wiejska	65	66	64	30	31	32	156	138	117	32,8%	32,7%	26,7%
Czerwonak	wiejska	150	117	85	146	115	85	316	232	165	32,3%	30,0%	22,7%
Dopiewo	wiejska	78	77	79	78	77	79	187	170	157	22,0%	24,1%	21,8%
Kleszczewo	wiejska	70	67	71	70	67	71	160	151	149	45,5%	43,5%	22,8%
Komorniki	wiejska	31	30	29	30	30	28	61	49	44	27,4%	28,6%	17,3%
Kostrzyn	miejsko-wiejska	121	136	116	56	66	50	212	258	192	42,9%	49,3%	49,6%
Kórnik	miejsko-wiejska	131	124	120	81	77	73	266	239	221	31,0%	30,8%	31,1%
Luboń	miejska	68	97	55	0	0	0	112	106	105	16,9%	21,7%	14,2%
Mosina	miejsko-wiejska	174	167	160	91	85	87	284	261	265	37,7%	27,6%	26,3%
Murowana Goślina	miejsko-wiejska	99	85	92	40	36	38	197	141	157	46,9%	43,4%	47,7%
Pobiedziska	miejsko-wiejska	102	99	92	45	41	39	224	186	165	31,3%	31,3%	33,0%
Puszczykowo	miejska	59	54	58	0	0	0	106	103	109	41,5%	39,4%	40,0%
Rokietnica	wiejska	80	80	63	79	80	63	149	140	120	34,8%	34,0%	28,5%
Stęszew	miejsko-wiejska	59	68	68	43	47	46	98	115	118	17,9%	20,7%	22,2%
Suchy Las	wiejska	88	87	73	88	87	73	158	140	126	44,0%	41,6%	34,4%
Swarzędz	miejsko-wiejska	218	221	241	58	62	75	407	417	470	42,1%	36,5%	31,8%
Tarnowo Podgórne	wiejska	152	146	138	152	146	138	289	284	252	41,6%	42,8%	43,7%
powiat poznański		**1745**	**1721**	**1604**	**1087**	**1047**	**977**	**3382**	**3130**	**2932**	**33,7%**	**32,6%**	**29,1%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za lata 2017, 2018 i 2019 r.

Z analizy odsetka rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności wśród ogółu rodzin korzystających z pomocy w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego w 2019 roku, wynika, że największe jego wartości kształtowały się w 4 gminach – Kostrzynie (49,6%), Murowanej Goślinie (47,7%), Tarnowie Podgórnym (43,7%) i Puszczykowie (40%). Najniższy udziału, nieprzekraczający 20% rodzin korzystających z pomocy i wsparcia w powodu niepełnosprawności wśród ogółu korzystających z pomocy społecznej, kształtował się na terenie Lubonia (14,2%) i Komornik (17,3%). Średnio w powiecie poznańskim w 2019 roku ok. 29% rodzin korzystało ze wsparcia systemu z uwagi na niepełnosprawność. Analizując wartości bezwzględne w zakresie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności, największa ich liczba korzystała z tego tytułu na terenie następujących gmin: Swarzędza (241 rodzin), Mosiny (160 rodzin), Tarnowa Podgórnego (138 rodzin), Kórnika (120 rodzin) i Kostrzyna (116 rodzin).

Tabela nr 7. Długotrwała lub ciężka choroba jako powód przyznania pomocy społecznej w 2017, 2018 i 2019 roku w ujęciu gminnym (liczba rodzin, liczba rodzin na wsi, liczba osób w rodzinie)

DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA		LICZBA RODZIN			LICZBA RODZIN NA WSI			LICZBA OSÓB W RODZINIE			ODSETEK RODZIN KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY Z TYTUŁU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Buk	miejsko-wiejska	93	119	117	37	46	58	195	252	238	47,0%	58,9%	48,8%
Czerwonak	wiejska	238	228	213	232	228	213	475	415	379	51,3%	58,5%	56,8%
Dopiewo	wiejska	153	148	155	152	148	155	329	310	300	43,1%	46,4%	42,8%
Kleszczewo	wiejska	58	62	79	58	62	79	136	138	162	37,7%	40,3%	25,3%
Komorniki	wiejska	33	26	22	33	26	22	59	46	38	29,2%	24,8%	13,1%
Kostrzyn	miejsko-wiejska	186	186	163	85	89	75	318	331	255	66,0%	67,4%	69,7%
Kórnik	miejsko-wiejska	202	209	203	102	94	100	357	364	327	47,9%	52,0%	52,6%
Luboń	miejska	147	200	157	0	0	0	234	296	231	36,5%	44,6%	40,5%
Mosina	miejsko-wiejska	312	324	320	157	151	145	529	504	521	67,5%	53,5%	52,5%
Murowana Goślina	miejsko-wiejska	132	119	127	56	54	55	245	196	213	62,6%	60,7%	65,8%
Pobiedziska	miejsko-wiejska	129	134	122	50	48	47	231	230	201	39,6%	42,4%	43,7%
Puszczykowo	miejska	64	63	68	0	0	0	97	99	111	45,1%	46,0%	46,9%
Rokietnica	wiejska	111	111	92	111	111	92	193	182	165	48,3%	47,2%	41,6%
Stęszew	miejsko-wiejska	117	121	109	86	86	73	192	199	175	35,5%	36,9%	35,6%
Suchy Las	wiejska	131	144	140	131	144	140	244	222	244	65,5%	68,9%	66,0%
Swarzędz	miejsko-wiejska	375	396	446	92	103	134	700	700	819	72,4%	65,3%	58,8%
Tarnowo Podgórne	wiejska	265	265	254	265	265	254	469	458	425	72,6%	77,7%	80,4%
powiat poznański		**2746**	**2855**	**2787**	**1647**	**1655**	**1642**	**5003**	**4942**	**4804**	**53,0%**	**54,1%**	**50,6%**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za lata 2017, 2018 i 2019 r.

Z analizy odsetka rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby wśród ogółu rodzin korzystających z pomocy w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego w 2019 roku, wynika, że największe jego wartości (przekraczające 60%) kształtowały się w 4 gminach – Tarnowie Podgórnym (80,4%), Kostrzynie (69,7%), Suchym Lesie (66%) i Murowanej Goślinie (65,8%). Najniższy udziału, nieprzekraczający 30% rodzin korzystających z pomocy i wsparcia w powodu niepełnosprawności wśród ogółu korzystających z pomocy społecznej, kształtował się na terenie Komornik (13,1%) i Kleszczewa (25,3%). Średnio w powiecie poznańskim w 2019 roku ok. 50,6% rodzin korzystało ze wsparcia systemu z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę. Analizując wartości bezwzględne w zakresie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, największa ich liczba korzystała z tego tytułu na terenie następujących gmin: Swarzędza (446 rodzin), Mosiny (320 rodzin), Tarnowa Podgórnego (254 rodziny), Czerwonaka (213 rodzin), Kórnika (203 rodziny).

Świadczenia o charakterze opiekuńczym i pielęgnacyjnym

W przypadku świadczeń niepieniężnych o charakterze opiekuńczym, pomimo spadku liczby klientów pomocy społecznej, **wzrosła liczba osób w powiecie poznańskim korzystających z usług opiekuńczych (z 694 os. w 2017 roku do 874 os. w 2019 roku) i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi (z 44 os. do 48 os.) oraz mieszkańców za których gmina ponosiła częściową odpłatność w DPS (z 328 os. do 397 os.)[35].**

[35] Dane ze sprawozdania MRPIPS-03 za 2017 i 2019 rok.

Tabela nr 8. Usługi opiekuńcze w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego w latach 2017-2019

USŁUGI OPIEKUŃCZE		LICZB OSÓB			LICZBA ŚWIADCZEŃ			KWOTA ŚWIADCZEŃ		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Buk	miejsko-wiejska	43	45	43	11181	12391	12167	71 880 zł	79 450 zł	90 618 zł
Czerwonak	wiejska	43	58	55	11266	11944	11292	180 256 zł	190 845 zł	180 664 zł
Dopiewo	wiejska	11	12	13	2549	2296	5562	80 527 zł	93 824 zł	103 526 zł
Kleszczewo	wiejska	0	2	5	0	464	732	0 zł	10 472 zł	25 600 zł
Komorniki	wiejska	6	5	9	3140	2540	3658	53 160 zł	47 244 zł	69 539 zł
Kostrzyn	miejsko-wiejska	39	46	40	13239	16949	17517	200 461 zł	289 539 zł	341 095 zł
Kórnik	miejsko-wiejska	59	68	63	20091	22520	21863	595 673 zł	718 420 zł	754 521 zł
Luboń	miejska	92	110	110	25019	24378	22726	305 357 zł	298 796 zł	311 644 zł
Mosina	miejsko-wiejska	63	90	108	19466	23069	27272	214 943 zł	277 227 zł	413 172 zł
Murowana Goślina	miejsko-wiejska	24	25	26	8483	9653	8228	88 408 zł	107 941 zł	120 952 zł
Pobiedziska	miejsko-wiejska	27	36	38	5876	5002	6544	208 499 zł	115 946 zł	181 865 zł
Puszczykowo	miejska	20	21	25	6576	6895	7133	90 689 zł	125 301 zł	140 429 zł
Rokietnica	wiejska	50	39	34	16973	6435	6377	111 895 zł	221 878 zł	229 115 zł
Stęszew	miejsko-wiejska	46	42	41	16222	10419	12593	333 060 zł	247 350 zł	295 348 zł
Suchy Las	wiejska	15	30	33	4552	6177	8262	59 176 zł	86 458 zł	123 847 zł
Swarzędz	miejsko-wiejska	119	116	153	31759	31240	34077	635 180 zł	656 040 zł	782 471 zł
Tarnowo Podgórne	wiejska	37	61	78	31388	35364	34460	485 784 zł	603 895 zł	675 287 zł
powiat poznański		**694**	**806**	**874**	**227780**	**227736**	**240463**	**3 714 948 zł**	**4 170 626 zł**	**4 839 693 zł**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za lata 2017, 2018 i 2019 r.

Tabela nr 9. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w poszczególnych gminach powiatu poznańskiego w latach 2017-2019

SPECJALISTYCZNE USŁUGI OPIEKUŃCZE DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI		LICZB OSÓB			LICZBA ŚWIADCZEŃ			KWOTA ŚWIADCZEŃ		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Buk	miejsko-wiejska	2	1	1	808	672	576	46 475 zł	30 939 zł	25 964 zł
Czerwonak	wiejska	0	4	4	0	330	207	0 zł	20 950 zł	13 690 zł
Dopiewo	wiejska	1	1	2	240	240	816	19 200 zł	19 200 zł	23 680 zł
Kleszczewo	wiejska	3	4	4	308	314	292	16 273 zł	13 047 zł	15 683 zł
Komorniki	wiejska	0	0	0	0	0	0	0 zł	0 zł	0 zł
Kostrzyn	miejsko-wiejska	0	1	1	0	72	25	0 zł	4 320 zł	1 750 zł
Kórnik	miejsko-wiejska	8	8	7	1255	1082	1039	72 440 zł	59 015 zł	59 715 zł
Luboń	miejska	0	1	0	0	41	0	0 zł	5 925 zł	0 zł
Mosina	miejsko-wiejska	0	0	0	0	0	0	0 zł	0 zł	0 zł
Murowana Goślina	miejsko-wiejska	1	1	2	473	240	474	30 745 zł	16 080 zł	33 578 zł
Pobiedziska	miejsko-wiejska	5	3	3	1288	960	426	64 400 zł	48 000 zł	25 560 zł
Puszczykowo	miejska	0	0	0	0	0	0	0 zł	0 zł	0 zł
Rokietnica	wiejska	3	2	2	845	576	416	46 400 zł	37 920 zł	27 520 zł
Stęszew	miejsko-wiejska	0	0	0	0	0	0	0 zł	0 zł	0 zł
Suchy Las	wiejska	0	0	0	0	0	0	0 zł	0 zł	0 zł
Swarzędz	miejsko-wiejska	21	23	22	6696	6424	6528	179 533 zł	188 687 zł	223 620 zł
Tarnowo Podgórne	wiejska	0	0	0	0	0	0	0 zł	0 zł	0 zł
powiat poznański		**44**	**49**	**48**	**11913**	**10951**	**10799**	**475 466 zł**	**444 083 zł**	**450 760 zł**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za lata 2017, 2018 i 2019 r.

W 2019 roku wszystkie gminy z terenu powiatu poznańskiego świadczyły usługi opiekuńcze, najwięcej osób skorzystało z nich na terenie Swarzędza (153 os.), Lubonia (110 os.) i Mosiny (108 os.). Największe wydatki w tym zakresie, w 2019 roku ponosiły gminy: Swarzędz (782 471 zł), Kórnik (754 521 zł) i Tarnowo Podgórne (675 287 zł). Najwięcej godzin usług w przeliczeniu na jedną osobę korzystającą przypadało w gminach: Tarnowo Podgórne (441 h), Kostrzyn (437 h), Dopiewo (427 h) i Komorniki (406 h).

W 2019 siedem na siedemnaście gmin w powiecie poznańskim nie świadczyło specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Najwięcej osób korzystało z tego typu usług w Swarzędzu (22 os.), Kórniku (7 os.), Czerwonaku (4 os.) i Kleszczewie (4 os.). Największe wydatki w tym zakresie ponosiły gminy: Swarzędz (223 620 zł), Kórnik (59 715 zł) i Murowana Goślina (33 578 zł). Największą intensywnością świadczenia usług, czyli największą średnią liczbą godzin usług przypadającą na 1 osobę korzystającą z tego typu świadczeń, charakteryzowały się następujące gminy: Buk (576 h), Dopiewo (408 h) i Swarzędz (296 h).

Generalnie w skali województwa mamy do czynienia z trendem dotyczącym ponoszenia z roku na rok coraz wyższych kosztów związanych z zapewnieniem usług opiekuńczych. Wyjątkiem od tej reguły są specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi, gdzie paradoksalnie pomimo wzrostu liczby osób korzystających, spadła kwota świadczeń przeznaczonych na ten cel (z 475 466 zł w 2017 roku do 450 760 zł w 2019 roku). **W gminach powiatu poznańskiego na zwykłe usługi opiekuńcze wydatkowano w 2019 roku – 4 839 693 zł, dla porównania w 2017 roku na ten cel przeznaczono 3 714 948 zł.**

W przypadku wszystkich typów usług opiekuńczych w skali powiatu poznańskiego spada średnia intensywność ich świadczenia, jest to zjawisko niepokojące – średnia liczba świadczeń zwykłych usług opiekuńczych na 1 osobę w 2017 roku wynosiła 328, w 2019 roku – 275, w przypadku specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi w 2017 roku 1 osoba korzystała średnio z 271 godzin usług opiekuńczych w roku, a w 2019 roku – z 225.

W poniższej tabeli przedstawiono dane na temat wysokości odpłatności ponoszonej przez gminy powiatu poznańskiego za pobyt mieszkańców w DPS oraz liczbę mieszkańców za których ta odpłatność była ponoszona w latach 2017-2019.

Tabela nr 10. Odpłatność poszczególnych gmin powiatu poznańskiego ponoszona za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej w latach 2017-2019

ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT MIESZKAŃCA W DPS		LICZBA OSÓB			LICZBA ŚWIADCZEŃ			KWOTA ŚWIADCZEŃ		
		2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Buk	miejsko-wiejska	19	24	25	198	241	276	543 170 zł	685 655 zł	816 168 zł
Czerwonak	wiejska	20	19	22	206	211	225	534 534 zł	580 811 zł	643 004 zł
Dopiewo	wiejska	14	23	28	164	240	237	470 254 zł	740 809 zł	862 158 zł
Kleszczewo	wiejska	11	13	9	95	86	88	294 257 zł	268 388 zł	296 395 zł
Komorniki	wiejska	16	18	19	186	187	196	476 381 zł	500 599 zł	426 702 zł
Kostrzyn	miejsko-wiejska	17	19	20	180	213	194	445 627 zł	548 337 zł	543 646 zł
Kórnik	miejsko-wiejska	28	33	34	265	331	323	651 084 zł	860 176 zł	883 961 zł
Luboń	miejska	21	27	33	229	215	328	510 400 zł	640 327 zł	803 490 zł
Mosina	miejsko-wiejska	11	13	13	110	86	110	291 437 zł	280 552 zł	316 975 zł
Murowana Goślina	miejsko-wiejska	6	6	8	72	72	85	181 755 zł	184 928 zł	221 278 zł
Pobiedziska	miejsko-wiejska	33	36	41	340	380	417	860 234 zł	973 243 zł	1 183 678 zł
Puszczykowo	miejska	19	21	21	219	231	233	522 615 zł	542 452 zł	578 073 zł
Rokietnica	wiejska	13	13	14	127	150	151	264 999 zł	382 921 zł	394 225 zł
Stęszew	miejsko-wiejska	22	27	23	241	240	273	482 458 zł	644 348 zł	672 529 zł
Suchy Las	wiejska	14	17	16	167	200	170	391 970 zł	374 251 zł	449 582 zł
Swarzędz	miejsko-wiejska	32	31	33	295	313	310	777 678 zł	799 811 zł	925 706 zł
Tarnowo Podgórne	wiejska	32	36	38	355	385	450	775 945 zł	857 534 zł	1 052 639 zł
powiat poznański		**328**	**376**	**397**	**3449**	**3781**	**4066**	**8 474 798 zł**	**9 865 142 zł**	**11 070 209 zł**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za lata 2017, 2018 i 2019 r.

Z roku na rok wzrasta liczba mieszkańców, za których gminy ponoszą częściową lub całkowitą odpłatność za pobyt w domach pomocy społecznej. **Odpłatność ponoszona przez gminy powiatu poznańskiego za mieszkańców w DPS, w 2019 roku wyniosła 11 070 209 zł (w 2017 roku wydatkowano na ten cel 8 474 798 zł)[36].** Jak wynika z regionalnego raportu OZPS za 2019 rok, w skali Regionu wydatki gmin w tym zakresie w 2019 roku wzrosły o 23% w porównaniu z 2017 rokiem i o 10% w porównaniu z 2018 rokiem. **Z roku na rok wzrasta również średni koszt utrzymania 1 osoby w domu pomocy społecznej (np. średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca Domu Pomocy Społecznej w Lisówkach w roku 2018 wyniósł 4 148,02 zł, w 2019 – 4 650,55 zł, natomiast w 2020 – 4 874,78 zł.)**

Aktualny wydaje się wniosek formułowany w regionalnych raportach OZPS, iż w przyszłości konieczne będzie przyjęcie rozwiązań systemowych w celu zabezpieczenia obywateli przed ryzkiem niesamodzielności lub/i konieczna będzie zmiana systemu finansowania usług opiekuńczych świadczonych w ramach systemu pomocy społecznej. Szczególnie w sytuacji, gdy wydatki gmin na usługi opiekuńcze (w tym całodobowe) rosną z każdym rokiem.

W kontekście opieki, należałoby również zinstytucjonalizować ryzyko bycia opiekunem nieformalnym – rodzinnym, co oznacza opracowanie form wsparcia adresowanych dla opiekunów rodzinnych[37]. Dodatkowo sytuacja pandemii unaoczniła słabość domów pomocy społecznej, jako ostatniego ogniwa wsparcia. Ogniska pandemii w domach pomocy społecznej naraziły mieszkańców na utratę zdrowia i życia, w skali całego kraju sytuacja pandemii obnażyła brak procedur w razie wystąpienia sytuacji nadzwyczajnych w całodobowych placówkach pobytu oraz bezradność kadry tych placówek w obliczu sytuacji ekstremalnych, a taką niewątpliwie jest zagrożenie pandemiczne.

Osoby z niepełnosprawnościami w powiatowym systemie wsparcia społecznego i rehabilitacji społeczno-zawodowej

W 2019 roku na rehabilitację społeczną osób z niepełnosprawnościami PCPR w Poznaniu wydatkował 8 394 645 zł, o 1102834 zł więcej niż w 2017 roku i o 715 945 zł więcej niż w 2018 roku.

W 2019 roku powiat poznański otrzymał z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych kwotę 7 031 262 zł na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej: 6 881 262 zł na społeczną i 150 000 zł na zawodową.

W poniższej tabeli znajdują się dane dotyczące działalności PCPR w Poznaniu w obszarze wspierania osób z niepełnosprawnościami.

Tabela nr 11. Realizacja wybranych zadań przez PCPR w Poznaniu w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami na podstawie danych ze sprawozdania „Ocena zasobów pomocy społecznej za lata 2017-2019"[38]

[36] Dane ze sprawozdania MRPIPS-03 za 2017 i 2019 rok.
[37] Raport regionalny „Ocena Zasobów pomocy Społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok", ROPS w Poznaniu, 2020 r, s. 38.
[38] Sprawozdanie powiatu poznańskiego „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2019 rok".

REALIZACJA WYBRANYCH ZADAŃ PRZEZ PCPR W POZNANIU W OBSZARZE WSPARCIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI			
ROK	**2017**	**2018**	**2019**
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ			
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	133	171	126
Wartość dofinansowania w złotych	597 214	717 607	580 000
TURNUSY REHABILITACYJNE			
Liczba osób, które uzyskały pomoc	286	326	420
Wartość dofinansowania w złotych	298 813	365 956	550 000
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY			
Liczba osób, które uzyskały pomoc	1045	1 045	1 000
Wartość dofinansowania w złotych	899 559	810 170	715 277
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI			
Liczba dofinansowanych imprez	12	12	10
Liczba niepełnosprawnych uczestników	513	630	773
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	40 000	57 820	50 250

Źródło: Sprawozdanie PCPR w Poznaniu „OZPS za 2017, 2018 i 2019 rok”

Tabela nr 12. Program „Aktywny Samorząd”

PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"			
ROK	**2017**	**2018**	**2019**
Liczba świadczeń	148	124	160
Wartość dofinansowania w złotych	488 009	631 153	815 320

Dodatkowym narzędziem realizacji wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu poznańskiego jest Program „Aktywny Samorząd”, którego celem głównym jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji.

W 2019 roku z działań realizowanych w jego ramach na terenie powiatu poznańskiego skorzystało 160 osób.

Na terenie powiatu działa **8 warsztatów terapii zajęciowej, które w 2019 roku liczyły 289 miejsc[39], w 2020 liczba miejsc w WTZ zostanie zwiększona**. W 2019 roku roczny koszt prowadzenia i utrzymania tych placówek wyniósł 5 841 557,52 zł – PFRON dofinansował realizację tego zadania w kwocie 4 965 753 zł[40], a powiat poznański w kwocie 875 804,52 zł.

Wyniki badania zrealizowanego na zlecenie PFRON w 2014 roku pt. „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej" wskazują, iż w powszechnej opinii pracowników systemu wsparcia (PCPR, WTZ, PUP), rodziców/opiekunów osób uczęszczających na zajęcia oraz samych uczestników, warsztaty terapii zajęciowej są niezbędnym ogniwem systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami. W rekomendacjach pobadawczych podkreślono zasadność dążenia do utrzymania i rozwoju tej formy wsparcia. W kontekście debaty nad systemem wsparcia osób z niepełnosprawnościami, która miała miejsce, m.in. podczas konsultacji Programu „Za Życiem"[41], pojawił się wątek dotyczący miejsca WTZ w systemie oparcia społecznego i aktywizacji zawodowej, czy oczekiwań związanych z poprawieniem skuteczności w zakresie wprowadzania osób niepełnosprawnych na rynek pracy, należy podkreślić to, że rola jaką obecnie odgrywają te instytucje, jest niepodważalna i nie do przecenienia[42]. Debacie na temat roli WTZ towarzyszyły liczne spotkania i konferencje, np. konferencja – Forum Warsztatów Terapii Zajęciowej, zorganizowana w 2015 roku przez Lubelski Park Naukowo-Technologiczny pt. „Rola Warsztatów Terapii Zajęciowej i ich potencjał w systemie wsparcia osób z niepełnosprawnością"[43], czy Wielkopolskie Forum Warsztatów Terapii Zajęciowej, zorganizowane w 2018 roku przez Wielkopolską Rade Koordynacyjną Związek Organizacji Pozarządowych w Poznaniu[44]. Jak wynika z badania PFRON, WTZ borykają się z niskim stopniem rotacji uczestników, z roku na rok jest ona coraz mniejsza. W jednym z wniosków z badania zwraca się uwagę na rolę opiekunów dorosłych osób z niepełnoprawnościami w zakresie usamodzielnienia: istotną barierę w zakresie całego procesu rehabilitacji, a przede wszystkim w obszarze aktywizacji zawodowej stanowią postawy rodziców/opiekunów[45]. **Praca w zakresie aktywizacji i samodzielności osób z niepełnosprawnościami powinna zawierać również komponent pracy z rodzicami dorosłych osób z niepełnosprawnościami.**

Zasobem, który wspiera funkcjonowanie społeczne osób z zaburzeniami psychicznymi jest środowiskowy dom pomocy społecznej, przeznaczony dla 25 osób. W 2019 roku 30 osób uczestniczyło w zajęciach w ŚDS, w tym samym roku 2 osoby oczekiwały na miejsce w ośrodku wsparcia. Na prowadzenie i utrzymanie placówki w Puszczykowie w 2019 roku wydatkowano

---

[39] https://www.bip.powiat.poznan.pl/1157,warsztaty-terapii-zajeciowej [Dostęp: 16.09.2020 r].
[40] Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu za 2019 rok.
[41] http://niepelnosprawni.pl/ledge/x/581158 [Dostęp: 12.11.2020 r].
[42] Badanie zrealizowane na zlecenie PFRON w 2014 roku pt. „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej" https://www.pfron.org.pl/fileadmin/files/r/7764_Raport_koncowy_WTZ_1_.pdf?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download [Dostęp: 16.09.2020 r].
[43] https://niepelnosprawni.lublin.pl/konferencja-i-co-dalej/ [Dostęp: 16.09.2020 r].
[44] https://www.pfron.org.pl/komunikaty-z-regionu/szczegoly-komunikatu/news/podsumowanie-wielkopolskiego-forum-warsztatow-terapii-zajeciowej/ [Dostęp: 16.09.2020 r].
[45] „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej", s. 228.

608 330 zł. W instytucjonalnym zasobie gminnym funkcjonowały również 2 ŚDS prowadzone przez gminy: Kórnik i Swarzędz.

Warto zwrócić uwagę na spadającą intensywność świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi, czyli małą średnią liczbę świadczeń przypadającą na 1 osobę korzystającą z tej formy wsparcia. Tendencją ogólnowojewódzką jest wzrost liczby osób korzystających z tych usług przy zmniejszonej liczbie świadczeń przypadających średnio na jedną osobę korzystającą. W 2019 roku 7 gmin w powiecie poznańskim nie świadczyło tego rodzaju wsparcia.

W zasobie instytucjonalnym powiatu poznańskiego znajdują się 3 mieszkania chronione treningowe, jednak żadne z nich nie jest wprost dedykowane osobom z niepełnosprawnościami. Mieszkania chronione usytuowane są przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej. **W powiatowej i gminnej infrastrukturze istnieje niedobór mieszkań chronionych/treningowych/wspomaganych dla osób z niepełnosprawnościami i osób z zaburzeniami psychicznymi. W celu rozwoju infrastruktury mieszkań chronionych, w ostatnich latach powiat poznański pozyskał blisko 2 mln złotych ze środków Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 na przebudowę i wyposażenie budynków szeregowych zlokalizowanych w sąsiedztwie Domu Pomocy Społecznej w Lisówkach, w celu ich adaptacji na mieszkania chronione dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów.** Infrastruktura środowiskowa jest zasobem deficytowym w wielu gminach i powiatach województwa wielkopolskiego.

Opiekunowie rodzinni osób z niepełnosprawnościami są grupą, która w sposób szczególny doświadcza deprywacji potrzeb. W literaturze zwraca się uwagę na brak m.in. wsparcia wytchnieniowego dla tej kategorii społecznej oraz szkoleń z zakresu opieki, radzenia sobie z negatywnymi emocjami, wsparcia psychologicznego. Ta grupa, poprzez zaangażowanie emocjonalne oraz fizyczny trud ponoszony podczas pełnienia opieki, narażona jest na doświadczanie syndromu wypalenia opiekuńczego, w szczególności opiekunowie osób całkowicie niesamodzielnych, wymagających wsparcia we wszystkich czynnościach życiowych, czy osób z niepełnosprawnością intelektualną. Jak wynika z „Badania potrzeb osób niepełnosprawnych”[46] zrealizowanego na zlecenie PFRON w 2017 roku, kluczowym momentem życiowym rodziny z osobą z niepełnosprawnościami intelektualną, w którym trudniej zdobyć systemowe wsparcie (np. w zakresie rehabilitacji), jest przekroczenie przez taką osobę 25. roku życia[47], co jest tożsame z zakończeniem wydłużonego obowiązku edukacyjnego. Respondenci w badaniu podkreślali, że w momencie ukończenia 25. roku życia stają się niewidzialni dla systemu wsparcia.

W 2019 roku PCPR w Poznaniu realizował 3 projekty, z których 2 uwzględniały komponenty działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami. Wszystkie projekty realizowane były

[46]https://www.pfron.org.pl/fileadmin/Badania_i_analizy/Badanie_potrzeb_ON/Raport_koncowy_badanie_potrzeb_ON.pdf?utm_campaign=pfron&utm_source=df&utm_medium=download [Dostęp: 16.09.2020 r.].

[47] Dla uczniów z różnego rodzaju niepełnosprawnościami stwarza się możliwość wydłużenia obowiązku szkolnego do 16. roku życia na poziomie szkoły podstawowej, do 21. roku życia na poziomie gimnazjum i do 24. roku życia na poziomie szkoły ponadpodstawowej (art.15 zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 października 1993 r. (Dz. Urz. MEN Nr 9 poz. 36) w sprawie zasad organizowania opieka nad uczniami niepełnosprawnymi, kształcenia tych uczniów w publicznych ogólnodostępnych i integracyjnych szkołach i placówkach, zasad organizacji kształcenia specjalnego i integracyjnego).

w partnerstwach. W pierwszym projekcie – „Razem Lepiej. Działania na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych i przeciwdziałania umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej w pow. Poznańskim", pilotażowo obsadzono 2 etaty na stanowisku opiekuna osób niepełnosprawnych. Drugi projekt pt. „Aktywność i samodzielność w powiecie poznańskim" w całości dedykowany jest wsparciu osób z niepełnosprawnościami. Głównym celem projektu jest aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami, mająca na celu zwiększenie szans na znalezienie zatrudnienia. Poszerzenie umiejętności społecznych ma polepszyć komfort życia społecznego beneficjentów. W ramach projektu zaplanowano, że 15 osób z niepełnosprawnościami uzyska staż u pracodawców, co może zaprocentować zatrudnieniem tych osób w dalszej perspektywie. Dodatkowo 40 osób usamodzielnianych ma ukończyć szkolenia zawodowe, co przyniesie korzyści w ich lepszym funkcjonowaniu na otwartym rynku pracy. Na realizację projektu w 2019 r. wydatkowano 278 496,78 zł. W ramach całego okresu realizacji projektu 01.06.2018-31.05.2020 wzięło w nim udział 106 osób: 66 osób niepełnosprawnych i 40 usamodzielnianych.

Aktualnie bardzo ważnym zasobem jest wiedza i dostęp do informacji. Na terenie powiatu funkcjonuje 67 jednostek poradnictwa z których bezpłatnie mogli skorzystać mieszkańcy powiatu. Zakres tematyczny pomocy świadczonej w tych jednostkach dotyczy m.in. porad psychologicznych/pedagogicznych, rodzinnych oraz z zakresu pomocy społecznej, rozwiązywania problemów alkoholowych i uzależnień, przeciwdziałania przemocy domowej, interwencji kryzysowej, rynku pracy, prawa konsumenckiego, praw pacjenta, prawa pracy, prawa podatkowego, czy ubezpieczeń społecznych[48].

Zasób instytucjonalny wspierający osoby z niepełnosprawnościami w powiecie poznańskim

Ośrodki wsparcia i placówki

Dostępne na terenie powiatu poznańskiego formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i osób z zaburzeniami psychicznymi zostały zmapowane, opisane i zaprezentowane w dwóch informatorach dedykowanych tym grupom, które zostały opracowane w 2019 i 2020 roku:

1. Informator o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, 2019.

   https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,30169,informator-dla-osob-z-zaburzeniami-psychicznymi-2019-pdf.pdf

2. Informator dla osób z niepełnosprawnościami "Gdzie, kiedy i w jakich sprawach", 2020.

   https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,30992,informator-v5-pdf.pdf

[48] https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,31778,lista-jednostek-nieodplatnego-poradnictwa-na-terenie-powiatu-poznanskiego.pdf [Dostęp: 22.09.2020 r.].

Do **zasobu instytucjonalnego pomocy społecznej** powiatu poznańskiego (o zasięgu ponadgminnym), który dedykowany jest wprost osobom z niepełnosprawnościami lub z których osoba z niepełnosprawnościami może skorzystać należą[49]:

- **Dom Pomocy Społecznej w Lisówkach** na 100 miejsc (w 2019 r. skorzystało 130 os.), przeznaczony dla osób w podeszłym wieku wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, nie mogących samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Mieszkańcy tej placówki to w większości osoby mobilne, wg sprawozdania MRPiPS-05 zaledwie 17,2% z nich to osoby nie opuszczające łóżek. Ze sprawozdawczości wynika również, że w 2019 roku na liście osób oczekujących na przyjęcie znajdowała się 1 osoba[50].
- **Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy**, zapewniający kompleksową pomoc osobom i rodzinom będącym w różnego typu kryzysach, ze szczególnym uwzględnieniem ofiar przemocy w rodzinie. Ośrodek świadczy pomoc ambulatoryjnie oraz dysponuje 16. miejscami całodobowego pobytu (w 2019 r. skorzystało 132 os.).
- **3 mieszkania chronione treningowe**, oferujące 9 miejsc. Mieszkania usytuowane są przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Kobylnicy. W 2019 roku skorzystało z nich 8 osób.
- **Środowiskowy Dom Samopomocy w Puszczykowie** – którego celem jest wspieranie, usamodzielnianie oraz integracja ze środowiskiem osób z zaburzeniami psychicznymi. Z 25 dostępnych miejsc w 2019 r. skorzystało 30 osób. Pod koniec 2019 r. na przyjęcie oczekiwały tu 2 osoby[51].
- **8 warsztatów terapii zajęciowej** – w 2019 roku 289 osób z powiatu poznańskiego uczestniczyło w rehabilitacji społeczno-zawodowej oferowanej w tych placówkach.

Oprócz wyżej wymienionych placówek, mieszkańcy z niepełnosprawnościami zamieszkujący powiat poznański mogą korzystać również **z zasobu instytucjonalnego pomocy społecznej prowadzonego przez gminy leżące na terenie powiatu**. W jego skład wchodzą[52]:

- **2 środowiskowe domy samopomocy** – 1 w gm. Swarzędz i 1 w gm. Kórnik, oferujące łącznie 45 miejsc,
- **1 klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi** – w gm. Kleszczewo, oferujący 15 miejsc,
- **2 mieszkania chronione** – 2 w gm. Swarzędz (w tym 1 dedykowane os. z zaburzeniami psychicznymi), oferujące 6 miejsc.

Na terenie powiatu poznańskiego funkcjonują również dwie placówki szkolno-wychowawcze działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

---

[49]Opracowano na podstawie danych zamieszczonych na stronie internetowej PCPR w Poznaniu: http://pcpr.powiat.poznan.pl/?c=85 [Dostęp: 13.09 2020 r.] oraz sprawozdania MRPiPS-03 za 2019 r.
[50] Dane pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-05 za 2019 r.
[51] Dane pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-05 za 2019 r.
[52] Dane pochodzą ze sprawozdania MRPiPS-03 za 2019 r. oraz sprawozdania z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2019 r.

- **Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych w Owińskach** – ośrodek dla dzieci i młodzieży z dysfunkcjami wzroku, umiejscowiony w Owińskach koło Poznania. W roku szkolnym 2019/2020, w ośrodku funkcjonował zespół szkół, w skład którego wchodziły między innymi: Szkoła Podstawowa, Liceum Ogólnokształcące, Branżowa Szkoła I Stopnia i Szkoła przysposabiająca do pracy. Uczniowie mają możliwość zamieszkania w internacie, mieszczącym się w tym samym budynku. Liczbę uczniów w Ośrodku przedstawiono w poniższej tabeli (w kolumnach liczba uczniów uczęszczających do poszczególnych typów szkół z podziałem na lata szkolne)[53].

[53] Dane przekazane przez Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

Tabela nr 13. Liczba uczniów w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Owińskach za okres 2015-2019

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY DLA DZIECI NIEWIDOMYCH IM. SYNÓW PUŁKU W OWIŃSKACH										
	2015/2016		2016/2017		2017/2018		2018/2019		2019/2020	
TYP SZKOŁY	DZIEWCZĘTA	CHŁOPCY	DZIEWCZĘTA	CHŁOPCY	DZIEWCZĘTA	CHŁOPCY	DZIEWCZĘTA	CHŁOPCY	DZIEWCZĘTA	CHŁOPCY
Szkoła Podstawowa nr 2 Specjalna	31	37	29	40	31	48	37	51	41	54
Gimnazjum Specjalne	17	28	20	25	16	23	7	10	-	-
Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna	12	20	13	17	7	11	5	6	-	-
Branżowa Szkoła I Stopnia Specjalna	-	-	-	-	-	-	3	7	6	16
Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy (uczniowie z upośledzeniem umiarkowanym i znacznym)	7	4	6	7	4	7	4	9	5	8
Liceum Ogólnokształcące	12	8	10	12	8	13	11	15	16	20
Liceum Profilowane	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zespół Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka	27	27	33	25	34	30	18	30	17	33

Źródło: dane sporządzono na podstawie SIO

- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Mosinie** jest publiczną placówką oświatową dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi. W jego ramach w roku szkolnym 2019/2020 prowadzone były, między innymi: szkoła podstawowa, Branżowa Szkoła I Stopnia, Szkoła przysposabiająca do pracy, internat dla uczniów oraz Oddziały Rewalidacyjno-Wychowawcze. Do szkoły przysposabiającej przyjmowane są osoby na podstawie orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia w tego typu placówce, nie dłużej jednak niż do 24 roku życia. Liczbę uczniów w Ośrodku obrazuje poniższa tabela (w kolumnach liczba uczniów uczęszczających do poszczególnych typów szkół z podziałem na lata szkolne)[54].

Tabela nr 14. Liczba uczniów w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Mosinie za okres 2015-2019

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY IM. JANUSZA KORCZAKA W MOSINIE					
TYP SZKOŁY	**2015/2016 LICZBA UCZNIÓW**	**2016/2017 LICZBA UCZNIÓW**	**2017/2018 LICZBA UCZNIÓW**	**2018/2019 LICZBA UCZNIÓW**	**2019/2020 LICZBA UCZNIÓW**
specjalna szkoła podstawowa	40	52	63	79	89
gimnazjum specjalne	39	37	26	12	----------
zasadnicza szkoła zawodowa specjalna	11	8	7 Branż 5 Zasadn.	10 branż. 1 zasadn.	20 branżówka
trzyletnia szkoła przysposabiająca do pracy uczniów z niepełnosprawnością intelektualną i niepełnosprawnościami sprzężonymi	25	21	17	19	32
internat dla uczniów	29	28	24	24	27
Oddziały Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Ludwikowie przy Wielkopolskim Centrum Pulmonologii i Torakochirurgii dla Dzieci w wieku 6-18 lat					
zespoły rewalidacyjno-wychowawcze dla uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu głębokim	15	16	14	16	16

Źródło: tabele sporządzono na podstawie danych z SIO

[54] Dane przekazane przez Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego w Poznaniu.

Braki instytucjonalne

Na terenie powiatu poznańskiego i m. Poznań, nie funkcjonuje ani jeden zakład aktywności zawodowej (ZAZ). W kontekście wsparcia osób z niepełnosprawnościami i zaktywizowania zawodowo tej grupy, ten zasób wydaje się być najbardziej optymalnym.

W powiecie poznańskim, pomimo stosunkowo bogatej oferty wsparcia skierowanej dla mieszkańców z niepełnosprawnościami, dostrzegalne są deficyty w kilku obszarach, co do których potrzeby uwidoczniły się i nasiliły w ostatnich kilku latach. **Dostrzegalny jest brak gminnej i powiatowej infrastruktury specjalistycznego wsparcia dla osób ze spektrum autyzmu i osób starszych chorujących na Alzheimera i inne choroby neurodegeneracyjne – brakuje form wsparcia dziennego (środowiskowego) oraz wsparcia całodobowego.** Statystyki dotyczące obu zaburzeń mówią o przyroście liczby osób nimi dotkniętych:

- Liczba chorych na Alzheimera rośnie i będzie rosnąć coraz szybciej. Obecnie w Polsce szacuje się, że takich osób może być nawet pół miliona. Do 2050 roku liczba ta – według różnych szacunków – wzrośnie nawet czterokrotnie. Liczba osób w Polsce, u których występowało otępienie typu alzheimerowskiego szacowana była w 2015 r. na poziomie od 360 tys. do 470 tys. (według szacunków organizacji Alzheimer Europe mogło to być nawet 501 tys. osób), czyli niemal 20 proc. więcej niż w 2005 r. Podkreślić przy tym należy, że o ile w latach 2005-2010 coroczny wzrost liczby chorych utrzymywał się na poziomie nieprzekraczającym 2 proc., o tyle w latach 2010-2015 dynamika ta wynosiła już 3-4%[55].
- W Europie określa się rozpowszechnienie spektrum autyzmu na ok. 1 na 100 dzieci, u chłopców 4 razy częściej niż u dziewczynek. Autyzm na przestrzeni ostatnich lat diagnozowany jest coraz częściej. Eksperci mówią, że wynika to z większej świadomości autyzmu oraz z rozszerzenia kryteriów diagnostycznych[56].

W kontekście infrastruktury wspierającej, w szczególności osoby z zaburzeniami psychicznym, zauważalny jest z jednej strony, brak wystarczającego zasobu infrastrukturalnego i usługowego, który wpłynąłby na wzrost potencjału deinstytucjonalizacji usług dla tej grupy, z drugiej strony niewystarczające zróżnicowanie już istniejącego zasobu, które pozwoliłoby „stopniować udzielaną pomoc", w zależności od skali problemu, kryzysu lub niesamodzielności. Na terenie powiatu poznańskiego deficytowa jest liczba mieszkań chronionych, niewystarczająca jest liczba godzin usług opiekuńczych przypadających średnio na 1 osobę korzystającą oraz liczba dziennych ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. Powiat poznański w ramach rozwoju infrastruktury mieszkań chronionych aktywnie pozyskuje dofinansowanie unijne, przykładem są środki finansowe w ramach WRPO2014+ na przebudowę i wyposażenie budynków szeregowych zlokalizowanych w sąsiedztwie Domu Pomocy Społecznej w Lisówkach, w celu ich adaptacji na mieszkania chronione dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów. W 7 budynkach ma zamieszkać 35 osób.

---

[55] https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-opiece-nad-chorymi-na-alzheimera.html [Dostęp: 06.10.2020 r.].
[56] https://polskiautyzm.pl/rozpowszechnienie-autyzmu/ [Dostęp: 06.10.2020 r.].

Jakość życia osób z niepełnosprawnościami

W badaniu zrealizowanym przez Główny Urząd Statystyczny pt. „Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018", **ponad jedna trzecia (35%) mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej wyraziła opinię, że niepełnosprawność była w Polsce powodem gorszego traktowania,** natomiast prawie 10% osób przyznało, że zetknęło się bezpośrednio lub było świadkami przejawów dyskryminacji wobec osób niepełnosprawnych. Na czwartym miejscu (po bezdomności, innej orientacji i kolorze skóry) wśród grup potencjalnie najbardziej narażonych na nierówne traktowanie znalazły się osoby dotknięte niepełnosprawnością (35% osób uznało niepełnosprawność za powód dyskryminacji).

W przybliżeniu co 10 osoba była świadkiem gorszego traktowania osób innej orientacji, osób o innym kolorze skóry oraz osób z niepełnosprawnościami, a co jedenasty mieszkaniec Polski był świadkiem zachowań o charakterze dyskryminacyjnym wobec osób o złej sytuacji materialnej.

W cytowanym badaniu odnotowano również, że wyraźnie rzadziej niż przeciętnie osoby z niepełnosprawnościami – 68% (osoby w wieku 16 lat i więcej bez niepełnosprawności 84,9%) były zadowolone ze swojego życia. Osoby dotknięte niepełnosprawnością zdecydowanie rzadziej niż pozostałe osoby uważały, że to czym się zajmują w życiu ma sens (odpowiednio 61 i 75%). Różnice w wartości wskaźnika dobrego samopoczucia między osobami z niepełnosprawnościami, a pozostałymi osobami wyniosły ok. 20 pkt. proc. Wskaźniki ogólnie dobrego samopoczucia ukształtowały się tutaj na poziomie odpowiednio ok. 31 i ok. 51%. Tak jak w przypadku poszczególnych symptomów składających się na dobrobyt subiektywny, tak również w przypadku złożonego wskaźnika dobrej subiektywnej jakości życia odnotowano wyraźne różnice między sytuacją osób dotkniętych niepełnosprawnością a pozostałą częścią społeczeństwa. Wartości analizowanych wskaźników wyniosły tutaj odpowiednio 24% i ok. 42%[57].

Niski wskaźnik jakości życia osiągany przez osoby z niepełnosprawnościami, potwierdziły również wyniki innego badania, zrealizowanego w 2017 roku na zlecenie PFRON pt. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych", w którym **„globalny wskaźnik jakości życia będący uśrednioną wartością wskaźników cząstkowych** (wsparcia społecznego, sytuacji dochodowej, warunków mieszkaniowych, aktywności edukacyjnej, aktywności ekonomicznej, dobrostanu – subiektywnej oceny jakości życia) **przyjął wartość 38,5 pkt na możliwe 100. Dodatkowo widać wyraźnie, że najniższe wartości wskaźnika jakości życia osiągane są w grupie osób z niepełnosprawnością intelektualną (24,5 pkt) oraz wśród osób chorujących psychicznie (31,2 pkt).** W pozostałych grupach niepełnosprawności (osoby z dysfunkcją wzroku, ruchu i słuchu) utrzymuje się on na podobnym poziomie i nieco przekracza średnią wartość wskaźnika odnotowaną dla ogółu badanych"[58].

Na wartość wskaźnika jakości życia najbardziej negatywny wpływ ma bardzo niska wartość wskaźnika aktywności edukacyjnej (18,2) oraz aktywności ekonomicznej (34,2)"[59].

---

[57] „Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018", GUS, Warszawa 2020, s. 216, 221, 226, 237, 250, 255.
[58] W badaniu wzięło udział 1 031 respondentów z niepełnosprawnością.
[59] Raport pt. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych", PFRON, s. 227.

Główne wnioski z badania PFRON, istotne z punktu widzenia działań podejmowanych przez PCPR na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami, są następujące[60]:

1. Potrzebą numer 1 dla osób z niepełnosprawnościami jest zapewnienie odpowiedniej sytuacji materialno-bytowej, wskazaną na pierwszym miejscu przez 16% badanych, a 35% wskazało ją w pierwszej piątce. W czołówce potrzeb znalazły się ponadto: praca (12% wskazań na pierwszym miejscu), przyrządy pomagające w niepełnosprawności (8%), zdrowie (7%), rehabilitacja fizyczna (6%) oraz przystosowanie mieszkania (6%).

2. Dla osób z niepełnosprawnościami bardzo ważne są potrzeby związane z przynależnością społeczną, włączeniem społecznym. Badanie pokazało, że szczególnie duży deficyt zaspokojenia tych potrzeb występuje w przypadku osób głuchych, a także w przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz osób chorujących psychicznie.

3. Dostęp do rehabilitacji zdrowotnej i dodatkowych usług z nią związanych jest kluczowy dla większości osób z niepełnosprawnościami, w szczególności dla osób z dysfunkcją ruchu oraz z niepełnosprawnością intelektualną. Wysoko cenione jest też wsparcie w postaci dofinansowania do turnusów rehabilitacyjnych (szczególnie w przypadku osób z niepełnosprawnościami intelektualnymi i ich opiekunów).

4. Kluczowym problemem do przezwyciężenia na drodze do skutecznej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest odpowiednia motywacja i postawy samych osób z niepełnosprawnościami i zmiana podejścia do usamodzielniania się ON członków ich rodzin.

5. Dla osób głuchych główną barierą w pełnej partycypacji społecznej jest bariera językowa. Znajomość języka polskiego wśród tych osób nie jest wysoka, a usługi tłumacza migowego w przestrzeni publicznej są niewystarczające. Dodatkowo, spotykają się oni często z niechęcią w wykorzystywaniu dostępnych rozwiązań (np.: niechęć lekarzy do wykorzystywania w komunikacji z osobą głuchą video tłumacza).

Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami w powiecie

Podmioty trzeciego sektora są ważnymi partnerami dla samorządów lokalnych w działaniach, które mogą być wsparte bądź powierzone do realizacji w ramach otwartych konkursów ofert. Obszar powiatu poznańskiego i m. Poznań jest miejscem funkcjonowania wielu podmiotów III sektora: stowarzyszeń, fundacji, podmiotów kościelnych (na terenie samego powiatu poznańskiego funkcjonuje 363 podmiotów, nie wliczając klubów sportowych i ochotniczych straży pożarnych). Tak bogaty i różnorodny lokalny obraz trzeciego sektora jest niewątpliwie dużym zasobem podczas poszukiwań partnerów i konsorcjantów do realizacji projektów, czy współpracy podczas realizacji zadań publicznych.

W przypadku podmiotów trzeciego sektora, które świadczą wsparcie osobom z niepełnosprawnościami, organizacje te skupiają grono specjalistów, tworzą sieci wsparcia, rozpoznają lokalną sytuację społeczną, sygnalizują problemy społeczne, poprzez bezpośrednie

[60] Ibidem, s. 228-231.

działanie w środowisku potrafią sformułować adekwatną ofertę wsparcia i efektywnie dotrzeć do odbiorców. Podmioty III sektora tworzą, testują i wdrażają innowacje społeczne m.in. na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Na terenie powiatu poznańskiego funkcjonują 363 podmioty trzeciego sektora (bez klubów sportowych i ochotniczych straży pożarnych)[61], **w tym co najmniej 51 organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu pomocy społecznej[62].** Z baz danych dostępnych na stronie internetowej PCPR w Poznaniu wynika, że Powiatowe Centrum ma rozpoznane i zmapowane organizacje pozarządowe, zarówno pod względem obszaru działania organizacji, jak i formy realizacji zadania.

Na terenie powiatu poznańskiego działa 49 organizacji pozarządowych zajmujących się wsparciem osób z niepełnosprawnościami[63]. Jak wynika z danych zawartych w „Informatorze o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi", na rzecz tej grupy, na terenie powiatu działało co najmniej **18 NGO**[64].
W 2019 roku na 8 ogłoszonych otwartych konkursów ofert przez Zarząd Powiatu Poznańskiego, 2 dotyczyły obszaru pomocy społecznej. W ich ramach wpłynęły łącznie 62 oferty. W ramach konkursów, w obszarze pomocy społecznej podpisano 50 umów (z 229 zawartych umów) na które wydatkowano 449 948,52 zł (z 1 895 608,35 zł).

W 2019 roku spośród trzech realizowanych przez PCPR w Poznaniu projektów (wszystkie projekty realizowane w partnerstwach), dwa realizowano w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi: Projekt „Razem Lepiej. Działania na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych i przeciwdziałania umieszczania dzieci w pieczy zastępczej w powiecie poznańskim" – PCPR w Poznaniu jako partner wiodący wraz z partnerami: OPS Dopiewo, GOPS Czerwonak, OPS Murowana Goślina, OPS Swarzędz, OPS Rokietnica, MOPS Puszczykowo, Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Promyk"; Projekt „Aktywność i samodzielność w powiecie poznańskim", realizowany w partnerstwie z Wielkopolskim Forum Organizacji Osób z Niepełnosprawnościami, Fundacją Aktywności Lokalnej, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Czerwonaku.

Ponadto, prowadzenie środowiskowego domu samopomocy oraz 8 warsztatów terapii zajęciowej jest zlecone organizacjom pozarządowym.

Na terenie powiatu poznańskiego funkcjonuje Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego II Kadencji, która składa się z 16 członków, w tym ośmiu stanowią przedstawiciele Organizacji Pozarządowych, które prowadzą działalność statutową na terenie powiatu poznańskiego,

---

[61] Łącznie w bazie znajduje się 450 podmiotów III sektora z terenu powiatu poznańskiego https://powiat.poznan.pl/wp-content/uploads/2018/12/POWIAT-POZNA%C5%83SKI-Tabela-organizacji-pozarz%C4%85dowych.xlsx [Dostęp: 20.09.2020 r.].
[62] http://pcpr.powiat.poznan.pl/?c=243 [Dostęp: 20.09.2020 r.].
[63] https://www.bip.powiat.poznan.pl/plik,28742,baza-organizacji-pozarzadowych-31-05-2019-pdf.pdf [Dostęp: 06.10.2020 r.].
[64] Informator o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, Powiat poznański, Poznań 2019.

z siedzibą/Kołem/Oddziałem w powiecie poznańskim. W 2015 roku powołano Pełnomocnika Starosty ds. Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi.

Analiza SWOT

Zaproponowanie efektywnych rozwiązań w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami w ich społecznym funkcjonowaniu wymaga pogłębionej analizy aktualnej kondycji powiatu poznańskiego w tym obszarze. Służy temu refleksja nad lokalnym potencjałem oraz barierami, czyli analiza SWOT. Nazwa ta to akronim angielskich słów: *strenghts* (mocne strony), *weaknesses* (słabe strony), *opportunities* (szanse w otoczeniu), *threats* (zagrożenia w otoczeniu). Realizacja SWOT pozwala na określenie głównych kierunków działania w zakresie polityk publicznych.

Poniżej zaprezentowana została analiza SWOT powiatu poznańskiego w zakresie **wsparcia rodzin osób z niepełnosprawnościami, osób z zaburzeniami psychicznymi i opiekunów rodzinnych.**

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. W zakresie ułatwiania dostępu mieszkańców powiatu do kompleksowej informacji: a. Bogata baza informacyjna dotycząca form wsparcia, najważniejszych instytucji i organizacji pozarządowych działających dla osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu, dostępna na stronie internetowej PCPR oraz powiatu poznańskiego. b. Wydanie dwóch informatorów dla osób z niepełnosprawnościami i osób z zaburzeniami psychicznymi: „Informator o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi” i „Informator dla osób z niepełnosprawnościami. Gdzie, kiedy i w jakich sprawach?” 2. Funkcjonowanie na terenie powiatu poznańskiego organów rzeczniczych i ciał kolegialnych, które reprezentują interesy osób z niepełnosprawnościami i udzielają im wsparcia: a. Działalność na terenie powiatu poznańskiego Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych. b. Działalność Pełnomocnika do spraw Osób Niepełnosprawnych, który usytuowany jest w strukturach Wydziału Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Poznaniu.	1. Brak na terenie powiatu zakładu aktywności zawodowej. 2. Brak infrastruktury opieki wytchnieniowej adresowanej dla opiekunów rodzinnych. 3. Brak oferty wsparcia dla opiekunów rodzinnych osób z niepełnosprawnościami w postaci szkoleń, wsparcia psychologicznego dedykowanego zagadnieniom tj. wypalenie opiekuńcze, emocjonalne zaangażowanie w opiekę, sposoby radzenia sobie z trudną sytuacją spowodowaną np. śmiercią podopiecznego. 4. Mało zróżnicowany system oparcia społecznego dla osób chorujących psychicznie - 1 ŚDS powiatowy (2 prowadzone przez 2 gminy). 7 gmin na terenie powiatu poznańskiego nie świadczyło w 2019 roku specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi. 5. Brak wystarczającego zasobu infrastrukturalnego i usługowego, który wpłynąłby na wzrost potencjału deinstytucjonalizacji na terenie powiatu poznańskiego, niewystarczająca jest liczba mieszkań chronionych, liczba godzin usług opiekuńczych przypadających średnio na 1 osobę korzystającą, czy liczba dziennych ośrodków wsparcia dla seniorów w stosunku do liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, osób z niepełnosprawnościami. 6. Niewystarczające zróżnicowanie infrastruktury pomocowej na terenie powiatu, które pozwoliłoby „stopniować udzielaną pomoc” w zależności od skali problemu, kryzysu lub niesamodzielności, np. usługi środowiskowe,

c. Działalność koordynatora do spraw dostępności w Powiecie Poznańskim.

3. Rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego, rodzinnego, psychologicznego i prawnego (w tym bezpłatnego), dostępnego dla mieszkańców gmin powiatu poznańskiego.
4. Prowadzenie i finansowanie zasobu instytucjonalnego wspierającego rehabilitację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami (8 WTZ, 1 ŚDS, CIS, KIS).
5. Na terenie gmin powiatu poznańskiego dostępny jest zasób wsparcia adresowany dla osób z niepełnosprawnościami, który uzupełnia ofertę powiatową.
6. Realizowanie projektów na rzecz rehabilitacji i aktywizacji społeczno-zawodowej w partnerstwach wielosektorowych i międzyinstytucjonalnych, które wspierają osoby z niepełnosprawnościami w drodze do otwartego rynku pracy.
7. Funkcjonowanie na terenie powiatu kilkunastu spółdzielni socjalnych i OWES. Dużym potencjałem jest dostęp do zasobów i wiedzy w zakresie tworzenia i działania podmiotów ekonomii społecznej. Powiat Poznański jest założycielem w partnerstwie publiczno-prawnym dwóch spółdzielni socjalnych, z gminą Kostrzyn – Spółdzielnię Kostrzynianka, a z gminą Pobiedziska – Spółdzielnię WYKON.
8. Podejmowanie działań w celu aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.
9. Rozbudowany katalog organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu poznańskiego w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, które mogą być potencjalnymi realizatorami zadań publicznych lub partnerami w projektach.

mieszkania chronione dla osób starszych, usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnościami – dla osób samodzielnych, lub niesprawnych w jakimś zakresie, ale mogących funkcjonować przy niewielkim wsparciu, domów pomocy o charakterze rodzinnym, DPS – dla osób, które wymagają wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, lub są osamotnione w środowisku zamieszkania (na terenie powiatu, na 17 gmin funkcjonują tylko 2 dzienne domy prowadzone przez gminy, 1 DPS, 2 ŚDS).

7. Brak gminnej i powiatowej infrastruktury wsparcia wyspecjalizowanej dla osób ze spektrum autyzmu i osób starszych chorujących na Alzheimera i inne choroby neurodegeneracyjne.
8. Rosnący koszt utrzymania 1 mieszkańca DPS, wzrastające ogólne koszty utrzymania tego zasobu. Rosnące koszty również dla gmin, które ponoszą odpłatność za swojego mieszkańca w DPS.

SZANSE

1. Likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami oraz w budynkach użyteczności publicznej ze środków PFRON.
2. Włączenie w dyskurs publiczny i akademicki tematu "projektowania uniwersalnego", które przyczynia się do promowania równego, a tym samym sprawiedliwego dla wszystkich, dostępu do dóbr i usług, z uwzględnieniem potrzeb tych użytkowników, których funkcjonowanie jest w pewnym aspekcie ograniczone.
3. Możliwość pozyskania środków europejskich w przyszłej perspektywie unijnej na działania na rzecz włączania w główny nurt życia społecznego osób z niepełnosprawnościami i osób z zaburzeniami psychicznymi.
4. Uruchomienie Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych.
5. Wprowadzenie w życie zapisów ustawy z 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami określa obowiązki podmiotów publicznych oraz minimalne wymagania w zakresie dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej. Zatrudnienie w Instytucjach publicznych koordynatorów dostępności. Na to, by powołać koordynatorów do spraw dostępności, urzędy mają czas do 30 września 2020 r. Koordynator dostępności został powołany Zarządzeniem Starosty nr 71/2020 .
6. Promowanie innowacji społecznych w obszarze wsparcia społecznego osób z niepełnosprawnościami i z zaburzeniami psychicznymi.
7. Powstawanie na terenie województwa wielkopolskiego Inkubatorów Innowacji Społecznych, np. w zakresie włączenia społecznego, edukacji, rozwiązań na rynku pracy, w ramach których można uzyskać wsparcie finansowe na wypracowanie i przetestowanie innowacji społecznej.
8. Wypracowanie w ramach projektu "Innowacyjny model aktywizacji zawodowej uczestników WTZ" (w latach 2012-2015) modelu powstawania spółdzielni socjalnych przy WTZ jest szansą na zwiększenie rotacji uczestników w WTZ prowadzonych na terenie powiatu poznańskiego.
9. Większa świadomość społeczna dotycząca

ZAGROŻENIA

1. Ograniczenie działania placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi przez COVID-19 odbiło się negatywnie na kondycji tych osób, aktualnie brak jest standardów i pomysłów na funkcjonowanie tych placówek w obliczu sytuacji nadzwyczajnych, takich jak pandemia.
2. Pandemia wirusa SARS-CoV-2 i wprowadzony lockdown spowodowały zwiększenie skali występowania kryzysów psychicznych, związanych z koniecznością zachowania dystansu społecznego, izolowania się lub utratą źródła dochodu
3. Znaczna liczba osób z niepełnosprawnościami i długotrwale chorujących wśród klientów pomocy społecznej w powiecie.
4. Tendencją ogólnopolską i wojewódzką jest niski współczynnik aktywności zawodowej i niski wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, które odbiegają od wartości tych wskaźników dla ogółu populacji.
5. Coraz więcej osób boryka się z kryzysami psychicznymi, system opieki zdrowotnej oraz oparcia społecznego nie odpowiadają na potrzeby społeczne w tym zakresie. Dodatkowo, wg prognoz WHO, w ciągu najbliższych 20 lat depresja ma stać się najczęstszym problemem zdrowotnym.
6. Przejawy dyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami. W badaniu zrealizowanym przez Główny Urząd Statystyczny pt. „Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018", ponad jedna trzecia (35%) mieszkańców Polski w wieku 16 lat i więcej wyraziła opinię, że niepełnosprawność była w Polsce powodem gorszego traktowania, natomiast prawie 10% osób przyznało, że zetknęło się bezpośrednio lub było świadkami przejawów dyskryminacji wobec osób niepełnosprawnych.
7. Z badań PFRON wynika, że pierwszym z problemów do przezwyciężenia na drodze do skutecznej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest odpowiednia motywacja i postawy samych osób z niepełnosprawnościami i zmiana podejścia do usamodzielniania się ON członków ich rodzin.
8. Osoby z niepełnosprawnościami osiągają niski

potrzeby dbania o zdrowie psychiczne. Tematyka zdrowia psychicznego weszła do dyskursu publicznego, organizowane są dyskusje, debaty na ten temat. Zdrowie psychiczne przestało być tematem tabu.

10. Zawiązywanie lokalnych grup inicjatywnych, sieciowanie się podmiotów w celu zorganizowania wsparcia dla osób w kryzysie psychicznym.
11. Wprowadzenie prawnej możliwości zakładania CUS - Centrów Usług Społecznych jest szansą na koordynację usług społecznych na rzecz osób w kryzysach oraz scentralizowanie wiedzy na temat różnych form wsparcia. Mieszkaniec może otrzymać w ten sposób kompleksową informację i indywidualny plan usług (kompleksowe i skoordynowane wsparcie).
12. Otwartość instytucji na współpracę i pomoc w realizacji zadań, np. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu.
13. W ostatnich trzech dekadach obserwowano istotny postęp w wydłużaniu się przeciętnego trwania życia.
14. „Średnia oczekiwana długość życia w zdrowiu (bez ograniczeń w aktywności) wyniosła w 2016 r. 64,2 lata dla kobiet i 63,5 lat dla mężczyzn. Stanowiło to około 77% i 81% całkowitej oczekiwanej długości życia odpowiednio dla kobiet i mężczyzn. Długość życia w zdrowiu osób starszych – w wieku 65 lat, zarówno mężczyźni jak i kobiety w Polsce zwiększa się, aczkolwiek nie systematycznie”[65]

wskaźnik jakości życia - 38,5 pkt na możliwe 100 pkt, najniższe wartości wskaźnika osiągają osoby z niepełnosprawnością intelektualną (24,5 pkt) oraz osoby chorujące psychicznie (31,2 pkt).

[65] Bogdan Wojtyniak, Paweł Goryński (red.), „Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania”, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Warszawa 2018, s. 78-81

Cele operacyjne, cele szczegółowe i zadania *Programu*

Program Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 wytycza cztery cele operacyjne, doprecyzowane obszarowo w dalszej kolejności poprzez cele szczegółowe. Następnie dokument proponuje konkretne zadania służące realizacji celów szczegółowych.

Uzasadnieniem dla wyboru celów operacyjnych była diagnoza społeczna powiatu poznańskiego oraz analiza SWOT w zakresie zagadnienia niepełnosprawności, które pozwoliły uchwycić obszary wymagające szczególnej uwagi ze strony samorządu. W jej następstwie wyodrębniono cztery cele operacyjne dotyczące osób z niepełnosprawnościami.

CEL OPERACYJNY	
CEL OPERACYJNY 1	Podniesienie jakości życia
CEL OPERACYJNY 2	Włączenie społeczne i integracja społeczna
CEL OPERACYJNY 3	Aktywizacja zawodowa
CEL OPERACYJNY 4	Rozwój usług środowiskowych

Wszystkie cele operacyjne zostały szczegółowo rozpisane w dalszej części dokumentu.

Cel operacyjny 1. Podniesienie jakości życia

W toku analizy wyodrębniono następujące cele szczegółowe.

CEL SZCZEGÓŁOWY	
A	Wspieranie rozwoju usług zdrowotnych dla osób z niepełnosprawnościami
B	Wspieranie działań promujących zdrowy styl życia
C	Zwiększenie udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu kulturalnym
D	Promowanie aktywności sportowej i rekreacyjnej osób z niepełnosprawnościami

Do powyższych celów szczegółowych zostały przypisane następujące zadania:

CEL SZCZEGÓŁOWY	ZADANIA
WSPIERANIE ROZWOJU USŁUG ZDROWOTNYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Wspieranie programów promocji zdrowia i prewencji najczęściej występujących chorób przewlekłych i zaburzeń psychicznych ▪ Wspieranie gminnych i ponad gminnych inicjatyw mających na celu rehabilitację osób starszych chorujących na Alzheimera i inne choroby neurodegeneracyjne ▪ Doskonalenie zawodowe kadr instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami
WSPIERANIE DZIAŁAŃ PROMUJĄCYCH ZDROWY STYL ŻYCIA	▪ Wspieranie programów służących utrzymaniu kondycji psychofizycznej wzmacniającej efekty rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami ▪ Popularyzacja/wspieranie imprez sportowych i rekreacyjnych o integracyjnym charakterze ▪ Wzbogacanie/wspieranie inicjatyw służących tworzeniu zróżnicowanej oferty sportowo-rekreacyjnej i turystycznej dla osób z niepełnosprawnościami
ZWIĘKSZENIE UDZIAŁU OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W ŻYCIU KULTURALNYM	▪ Tworzenie warunków dla autokreacji i samorealizacji osób z niepełnosprawnościami w sferze kultury (wspieranie różnych form twórczości i ruchu artystycznego osób z niepełno-sprawnościami) ▪ Inspirowanie/współorganizowanie/wspieranie imprez otwartych, plenerowych adresowanych do szerokiego grona odbiorców z preferencją dla imprez integracyjnych

	▪ Wykorzystanie potencjału i bazy placówek publicznych (m.in. domów kultury, bibliotek) do organizowania zajęć o charakterze kulturalnym, artystycznym i ogólnorozwojowym
PROMOWANIE AKTYWNOŚCI SPORTOWEJ I REKREACYJNEJ OSÓB Z NIEPEŁNO-SPRAWNOŚCIAMI	▪ Wsparcie finansowe i organizacyjne zajęć sportowych i rekreacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami z wykorzystaniem kadry i bazy, jaką posiadają ośrodki sportowe, baseny, boiska na terenie powiatu ▪ Wspieranie rozwoju turystyki grupowej i indywidualnej osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie dostępu szlaków turystycznych ▪ Wspieranie rozwoju małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dostosowanej do osób ze szczególnymi potrzebami ▪ Wspieranie inwestycji w zakresie budowy integracyjnych placów zabaw i lobbowanie na rzecz dostosowania już funkcjonującej infrastruktury do potrzeb dzieci z niepełnoprawnościami ▪ Wspieranie organizacji pozarządowych (klubów i organizacji sportowych) propagujących sport osób z niepełnosprawnościami

Realizatorzy zadań: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Wydział Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego, pełnomocnik Starosty ds. dostępności, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu, gminy powiatu poznańskiego, instytucje kultury, organizacje sportowe.

Partnerzy w realizacji zadań: Wydział Tworzenia i Realizacji Projektów Starostwa Powiatowego, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, warsztaty terapii zajęciowej, ośrodki pomocy społecznej, Dom Pomocy Społecznej, samorządy gminne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami, konserwator zabytków, przychodnie zdrowia.

Źródło finansowania: budżet powiatu, budżety gmin, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy Unii Europejskiej, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Cel operacyjny 2. Włączenie społeczne i integracja społeczna

W toku analizy wyodrębniono następujące cele szczegółowe.

CEL SZCZEGÓŁOWY	
A	Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami
B	Rozwijanie świadomości społecznej w zakresie rozumienia potrzeb i problemów osób z niepełnosprawnościami
C	Rehabilitacja społeczna
D	Poprawa jakości kształcenia osób z niepełnosprawnościami

Do powyższych celów szczegółowych zostały przypisane następujące zadania:

CELE SZCZEGÓŁOWE	ZADANIA
ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI	▪ Inicjowanie działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich mieszkańców powiatu (w szczególności dostosowanie obiektów do osób z wadami wzroku, słuchu i z innymi niepełnosprawnościami) ▪ Inicjowanie działań służących zapewnieniu dostępności cyfrowej wszystkich stron internetowych (zgodnie z WCAG 2.0 albo 2.1.), aplikacji mobilnych, dokumentów tekstowych funkcjonujących w ramach instytucji powiatowych ▪ Zapewnienie dostępności informacyjno-komunikacyjnej w szkołach czy innych miejscach, gdzie organem prowadzącym jest powiat poznański ▪ Przeprowadzanie lub zlecanie audytów dostępności powiatowych instytucji ▪ Promowanie, upowszechnianie innowacyjnych metod wsparcia osób z niepełnosprawnościami opracowanych w ramach projektów inkubacji społecznej ▪ Wspieranie i promowanie idei projektowania uniwersalnego i racjonalnego usprawniania
ROZWIJANIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE ROZUMIENIA POTRZEB I PROBLEMÓW OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Dotowanie ogólnodostępnych czasopism, broszur, folderów promujących osiągnięcia artystyczne, sportowe, edukacyjne osób z niepełnosprawnościami ▪ Organizacja konferencji dedykowanej mieszkańcom powiatu dotyczących niepełnosprawności i jej etiologii, problemów osób z niepełnosprawnościami oraz aktywnej integracji ▪ Organizacja konferencji/seminarium dla pracodawców informującej o korzyściach związanych z zatrudnianiem osób z niepełnosprawnościami ▪ Wspieranie organizacji imprez i spotkań o charakterze integracyjnym
REHABILITACJA SPOŁECZNA	▪ Pomoc w zakupie sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych, w tym również

	▪ Zwiększenie środków przeznaczanych na rehabilitację ▪ Dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełno-sprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych ▪ Dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej, w tym rozbudowa już istniejących oraz zakładanie nowych ▪ Promowanie usług asystencji osobistej dedykowanych osobom niesamodzielnym lub o ograniczonej samodzielności ▪ Kontynuacja realizacji pilotażowego programu „Aktywny samorząd” ▪ Realizacja inicjatyw i projektów służących zapewnieniu swobodnego dostępu do dóbr i usług, m. in. w ramach Programu Dostępność Plus
POPRAWA JAKOŚCI KSZTAŁCENIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób z niepełno-sprawnościami poprzez dofinansowanie kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym ▪ Upowszechnienie informacji związanych z edukacją nieformalną ▪ Upowszechnienie wiedzy na temat możliwości kształcenia na odległość z wykorzystaniem Internetu, w systemie „e-learning” ▪ Wspieranie modelowych rozwiązań na rzecz edukacji osób z niepełnosprawnościami ▪ Wsparcie w organizowaniu dodatkowych zajęć pozalekcyjnych dla uczniów z niepełnosprawnościami w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych ▪ Organizowanie szkoleń (warsztatów) dla kadry pedagogicznej dotyczących problematyki niepełnosprawności ▪ Opracowanie systemu wsparcia wolontariatu uczniowskiego aktywizującego młodzież w tworzeniu sieci wsparcia dla rówieśników z niepełnosprawnościami ▪ Wspieranie współpracy szkół i placówek kształcenia specjalnego z przedsiębiorcami działającymi na terenie powiatu poznańskiego

Realizatorzy zadań: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Wydział Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego, Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego, szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, gminy powiatu poznańskiego.

Partnerzy w realizacji zadań: Wydział Tworzenia i Realizacji Projektów Starostwa Powiatowego, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, warsztaty terapii zajęciowej, ośrodki pomocy społecznej, Dom Pomocy Społecznej, placówki szkolne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Źródło finansowania: budżet powiatu, budżety gmin, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy Unii Europejskiej, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Cel operacyjny 3. Aktywizacja zawodowa

W toku analizy wyodrębniono następujące cele szczegółowe.

CEL SZCZEGÓŁOWY	
A	Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami
B	Inicjowanie/ wspieranie działań promujących zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami

Do powyższych celów szczegółowych zostały przypisane następujące zadania:

CELE SZCZEGÓŁOWE	ZADANIA
AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Lobbowanie na rzecz utworzenia na terenie powiatu zakładu aktywności zawodowej ▪ Upowszechnianie wśród pracodawców korzyści z tworzenia zakładów pracy chronionej ▪ Koordynowanie/inicjowanie działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami ▪ Wsparcie finansowe w zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy ▪ Wsparcie w formie dotacji umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej ▪ Podnoszenie kwalifikacji osób z niepełnosprawnościami poprzez udział w kursach zawodowych ▪ Upowszechnianie informacji na temat elastycznych form zatrudnienia ▪ Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami ▪ Wspieranie kształcenia ustawicznego poprzez doradztwo edukacyjne i zawodowe
INICJOWANIE/ WSPIERANIE DZIAŁAŃ PROMUJĄCYCH ZATRUDNIANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	▪ Organizowanie kampanii promującej wśród pracodawców korzyści z zatrudniania osób z niepełnosprawnościami ▪ Promowanie w przestrzeni medialnej i publicznej osoby z niepełnosprawnościami jako aktywnej zawodowo, w tym osoby z niepełnosprawnością intelektualną ▪ Propagowanie wśród pracodawców zasad społecznej odpowiedzialności biznesu ▪ Wsparcie organizacji targów pracy dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami i ich potencjalnym pracodawcom ▪ Wspieranie, inicjowanie projektów edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania stereotypom dotyczącym osób z niepełnosprawnościami

Realizatorzy zadań: Powiatowy Urząd Pracy, Wydział Promocji i Aktywności Społecznej Starostwa Powiatowego, Wydział Edukacji Starostwa Powiatowego, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Partnerzy w realizacji zadań: Wydział Tworzenia i Realizacji Projektów Starostwa Powiatowego, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, ośrodki pomocy społecznej, Dom Pomocy Społecznej, placówki szkolne, organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Źródło finansowania: budżet powiatu, budżety gmin, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, funduszy Unii Europejskiej, Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, fundusz pracy.

Cel operacyjny 4. Rozwój usług środowiskowych

W toku analizy wyodrębniono następujące cele szczegółowe.

CEL SZCZEGÓŁOWY	
A	Wsparcie systemu instytucji środowiskowych
B	Rozwój usług poradnictwa specjalistycznego
C	Integracja działań podmiotów wspierających osoby z niepełno-sprawnościami
D	Wsparcie rodzinnych opiekunów osób niesamodzielnych
E	Promowanie działalności organizacji pozarządowych działających w systemie pomocy osobom z niepełnosprawnościami

Do powyższych celów szczegółowych zostały przypisane następujące zadania:

CELE SZCZEGÓŁOWE	ZADANIA
WSPARCIE SYSTEMU INSTYTUCJI ŚRODOWISKOWYCH	▪ Wsparcie w zakresie samodzielnego zamieszkania poprzez rozwój infrastruktury mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego dla osób z niepełno-sprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ Podejmowanie działań w zakresie ułatwiania dostępu do środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) dla osób z niepełnosprawnościami z gmin ▪ Rozszerzenie oferty terapii zajęciowej w ŚDS ▪ Nawiązanie współpracy, wymiana doświadczeń ŚDS z bliźniaczymi placówkami ▪ Rozszerzenie oferty działań integracyjnych funkcjonujących na terenie powiatu klubów integracji społecznej ▪ Promowanie/poszerzanie oferty warsztatów terapii zajęciowej, szczególnie uwzględniających potrzeby osób z autyzmem lub zespołem Aspergera ▪ Inicjowanie działań służących tworzeniu środowiskowych domów samopomocy typu D specjalnie przeznaczonych dla osób z autyzmem lub niepełnosprawnościami sprzężonymi ▪ Inicjowanie działań służących powstaniu Centrum opiekuńczo mieszkalnego ▪ Zwiększenie zatrudnienia wykwalifikowanej kadry uwzględniające potrzeby poszczególnych placówek oraz zapewnienie szkoleń podnoszących kwalifikacje obecnych kadr ▪ Wspieranie rozwoju ośrodków rehabilitacyjnych, edukacyjnych i wychowawczych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością sprzężoną i niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znaczącym i głębokim ▪ Wypracowanie modelu wsparcia terapeutycznego dla uczestników WTZ i ŚDS w sytuacji ograniczeń działalności ww. placówek w okresie pandemii COVID 19

	▪ Diagnozowanie potrzeb i poczucia bezpieczeństwa pracowników systemu opieki instytucjonalnej w okresie pandemii COVID 19
ROZWÓJ USŁUG PORADNICTWA SPECJALISTYCZNEGO	▪ Aktualizacja bazy danych o placówkach świadczących usługi w zakresie poradnictwa specjalistycznego ▪ Intensyfikacja działań w zakresie poradnictwa zawodowego w formie indywidulanej i grupowej dla różnych kategorii osób z niepełnosprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ Stałe poradnictwo prawne z zakresu praw pracowniczych dla aktywnych zawodowo i osób zainteresowanych podjęciem zatrudnienia ▪ Wspieranie rozwoju doradztwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami kończących edukacją formalną ▪ Organizowanie usług poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla opiekunów osób niesamodzielnych ▪ Stały monitoring i ewaluacja usług poradnictwa świadczonych na terenie powiatu
INTEGRACJA DZIAŁAŃ PODMIOTÓW WSPIERAJĄCYCH OSOBY Z NIEPEŁNO-SPRAWNOŚCIAMI	▪ Współpraca samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami poprzez inicjowanie wspólnych spotkań w celach informacyjnych, doradczych i inicjatywnych ▪ Upowszechnianie, wdrażanie modelowych rozwiązań dotyczących współpracy w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami ▪ Kontynuacja współpracy jednostek samorządu powiatowego oraz instytucji wsparcia osób z niepełnosprawnościami z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych poprzez konsultowanie i wypracowywanie wspólnych stanowisk ▪ Kontynuacja współpracy jednostek samorządu powiatowego z innymi podmiotami opiniodawczo-doradczymi (m.in. z Powiatową Radą Rynku Pracy, Powiatową Radą Pożytku Publicznego) celem nagłaśniania tematów istotnych dla osób z niepełnosprawnościami ▪ Promowanie wymiany dobrych praktyk w zakresie aktywizacji społeczno - zawodowej osób z niepełnosprawnościami
WSPARCIE RODZINNYCH OPIEKUNÓW OSÓB NIESAMODZIELNYCH	▪ Wsparcie edukacyjno-doradcze rodzinnych opiekunów w zakresie świadczenia opieki pielęgnacyjnej, higie-nicznej osobom niesamodzielnym ▪ Wspieranie rozwoju infrastruktury opieki wytchnieniowej adresowanej dla opiekunów rodzinnych w formie całodobowych instytucji na czas określony ▪ Wspieranie rozwoju infrastruktury dziennej opieki odciążeniowej w formie środowiskowych instytucji opieki np. dzienne domy pomocy ▪ Diagnozowanie potrzeb opiekunów rodzinnych, inicjowanie badań socjologicznych diagnozujących potrzeby wsparcia, szczególnie w sytuacji pandemii COVID 19

PROMOWANIE DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DZIAŁAJĄCYCH W SYSTEMIE POMOCY OSOBOM Z NIEPEŁNO-SPRAWNOŚCIAMI	▪ Prezentowanie działalności organizacji pozarządowych podczas międzynarodowych wizyt studyjnych, konferencji, imprez, spotkań merytorycznych ▪ Obejmowanie patronatem Starosty Poznańskiego okolicznościowych uroczystości, a także udział przedstawicieli Samorządu Powiatu w imprezach osób z niepełnosprawnościami ▪ Promowanie realizowanych wspólnych przedsięwzięć poprzez media w celu kształtowania wolnego od stereotypów wizerunku osoby z niepełno-sprawnościami w społeczeństwie ▪ Włączanie osób z niepełnosprawnościami oraz reprezentujących je organizacji w procesy monitoringu i ewaluacji działań mających na celu podnoszenie dostępności przestrzeni i usług publicznych

Realizatorzy zadań: Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia Starostwa Powiatowego, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy, Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodki Pomocy Społecznej, Dom Pomocy Społecznej, Powiatowa Rada Rynku Pracy, Powiatową Rada Pożytku Publicznego, Powiatowa Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych.

Partnerzy w realizacji zadań: PFRON, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe, warsztaty terapii zajęciowej, ośrodki pomocy społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, środowiskowe domy samopomocy, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności, ośrodki interwencji kryzysowej, ośrodki dla bezdomnych.

Źródło finansowania: PFRON, środki własne powiatu, dotacje rządowe, fundusze Unii Europejskiej, sponsorzy.

Wskaźniki realizacji *Programu*

Program Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026 stanowi dokument o charakterze użytkowym. Oznacza to, że dostarcza on narzędzi do wprowadzania zmian w rzeczywistości społecznej, szczególnie zaś w obszarze związanym z funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami. Jednak warunkiem tego, aby sprawdzić czy i w jakim stopniu te zmiany zaszły, jest zaproponowanie zestawu wskaźników pozwalających określić skalę modyfikacji.

W dalszej części tego rozdziału przedstawione zostały wskaźniki, które umożliwiają monitorowanie każdego wymienionego w *Programie* zadania. Do niektórych zadań zaproponowana została większa liczba wskaźników. W takich wypadkach można traktować je w sposób alternatywny (wybrać jeden ze wskaźników) lub komplementarny (pomiar realizacji zadania zapewni dopiero analiza wszystkich zaproponowanych wskaźników).

Należy podkreślić, że większość wskaźników ma charakter kontekstowy. Oznacza to, że wartości wskaźników analizować trzeba w odniesieniu do ich wartości sprzed okresu wdrażania *Programu* (np. wartości z 2024 roku a wartości z 2018 roku) albo – w ramach ewaluacji śródokresowej – w odniesieniu do określonego etapu wdrażania *Programu* (np. wartości z 2021 a 2024 roku).

W kolejnych kolumnach poniższych tabel do każdego z celów operacyjnych wskazane zostały poszczególne cele szczegółowe, pakiety zadań z nimi związanych oraz przypisane do nich wskaźniki.

Cel Operacyjny 1. Podniesienie jakości życia

CEL SZCZEGÓŁOWY	ZADANIA	WSKAŹNIKI
WSPIERANIE ROZWÓJ USŁUG ZDROWOTNYCH DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Wspieranie programów promocji zdrowia i prewencji najczęściej występujących chorób przewlekłych i zaburzeń psychicznych ▪ Wspieranie gminnych i ponad gminnych inicjatyw mających na celu rehabilitację osób starszych chorujących na Alzheimera i inne choroby neurodegeneracyjne ▪ Doskonalenie zawodowe kadr instytucji działających na rzecz osób z niepełno-sprawnościami	▪ Liczba działań nakierowanych na wspieranie programów promocji zdrowia i prewencji najczęściej występujących chorób przewlekłych i zaburzeń psychicznych ▪ Liczba inicjatyw mających na celu rehabilitację osób starszych chorujących na Alzheimera i inne choroby neurodegeneracyjne ▪ Liczba kursów/ szkoleń/ warsztatów nakierowanych na doskonalenie zawodowe kadr instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami
WSPIERANIE DZIAŁAŃ PROMUJĄCYCH ZDROWY STYL ŻYCIA	▪ Wspieranie programów służących utrzymaniu kondycji psychofizycznej wzmacniającej efekty rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami ▪ Popularyzacja/wspieranie imprez sportowych i rekreacyjnych o integracyjnym charakterze ▪ Wzbogacanie/wspieranie inicjatyw służących tworzeniu zróżnicowanej oferty sportowo-rekreacyjnej i turystycznej dla osób z niepełno-sprawnościami	▪ Liczba działań nakierowanych na wspieranie programów służących utrzymaniu kondycji psychofizycznej wzmacniającej efekty rehabilitacji osób z niepełno-sprawnościami ▪ Liczba działań popularyzatorskich i promocyjnych (przeprowadzonych kampanii, stworzonych reklam) mających na celu wspieranie imprez sportowych i rekreacyjnych o integracyjnym charakterze ▪ Liczba działań nakierowanych na wspieranie inicjatyw służących tworzeniu zróżnicowanej oferty sportowo-rekreacyjnej i turystycznej dla osób z niepełno-sprawnościami

ZWIĘKSZENIE UDZIAŁU OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI W ŻYCIU KULTURALNYM	▪ Tworzenie warunków dla autokreacji i samorealizacji osób z niepełnosprawnościami w sferze kultury (wspieranie różnych form twórczości i ruchu artystycznego osób z niepełno-sprawnościami) ▪ Inspirowanie/współorganizowanie/wspieranie imprez otwartych, plenerowych adresowanych do szerokiego grona odbiorców z preferencją dla imprez integracyjnych ▪ Wykorzystanie potencjału i bazy placówek publicznych (m.in. domów kultury, bibliotek) do organizowani zajęć o charakterze kulturalnym, artystycznym i ogólnorozwojowym	▪ Liczba działań mających na celu tworzenie warunków dla autokreacji i samorealizacji osób z niepełnosprawnościami w sferze kultury (wspieranie różnych form twórczości i ruchu artystycznego osób niepełnosprawnych) ▪ Liczba działań mających na celu inspirowanie/ współorganizowanie/wspieranie imprez otwartych, plenerowych adresowanych do szerokiego grona odbiorców z preferencją dla imprez integracyjnych ▪ Liczba zajęć o charakterze kulturalnym, artystycznym i ogólnorozwojowym skierowanych do osób z niepełno-sprawnościami przeprowadzona w placówkach publicznych albo z ich inicjatywy
PROMOWANIE AKTYWNOŚCI SPORTOWEJ I REKREACYJNEJ OSÓB Z NIEPEŁNO-SPRAWNOŚCIAMI	▪ Wsparcie finansowe i organizacyjne zajęć sportowych i rekreacyjnych dla osób z niepełno-sprawnościami z wykorzystaniem kadry i bazy, jaką posiadają ośrodki sportowe, baseny, boiska na terenie powiatu ▪ Wspieranie rozwoju turystyki grupowej i indywidualnej osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie dostępu szlaków turystycznych ▪ Wspieranie rozwoju małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dostosowanej do osób ze szczególnymi potrzebami ▪ Wspieranie inwestycji w zakresie budowy integracyjnych placów zabaw i lobbowanie na rzecz dostosowania już funkcjonującej infrastruktury do potrzeb dzieci z niepełnoprawnościami ▪ Wspieranie organizacji pozarządowych (klubów i organizacji sportowych) propagujących sport osób z niepełnosprawnościami	▪ Wysokość środków finansowych przekazanych w ramach wsparcia finansowego na rzecz organizacji zajęć sportowych i rekreacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami z wyko-rzystaniem kadry i bazy, jaką posiadają ośrodki sportowe, baseny, boiska na terenie powiatu ▪ Liczba inicjatyw mających na celu wsparcie organizacyjne zajęć sportowych i rekreacyjnych dla osób z niepełno-sprawnościami z wykorzystaniem kadry i bazy, jaką posiadają ośrodki sportowe, baseny, boiska na terenie powiatu ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na uczynienie szlaków turystycznych dostępnymi dla osób z niepełno-sprawnościami ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na wspieranie rozwoju małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dostosowanej do osób ze szczególnymi potrzebami ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na wspieranie inwestycji w zakresie budowy integracyjnych placów zabaw i lobbo-wanie na rzecz dostosowania już funkcjonującej infrastruktury do potrzeb dzieci z niepełnoprawnościami ▪ Liczba działań nakierowanych na wspieranie organizacji pozarządowych (klubów i organizacji sportowych) propagujących sport osób z niepełnosprawnościami

Cel Operacyjny 2. Włączenie społeczne i integracja społeczna

CELE SZCZEGÓŁOWE	ZADANIA	WSKAŹNIKI
ZAPEWNIENIE DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI	▪ Inicjowanie działań służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich mieszkańców powiatu (w szczególności dostosowanie obiektów do osób z wadami wzroku, słuchu i z innymi niepełnosprawnościami) ▪ Inicjowanie działań służących zapewnieniu dostępności cyfrowej wszystkich stron internetowych, aplikacji mobilnych, dokumentów tekstowych funkcjonujących w ramach instytucji powiatowych ▪ Zapewnienie dostępności informacyjno-komunikacyjnej w szkołach czy innych miejscach, gdzie organem prowadzącym jest powiat poznański ▪ Przeprowadzanie lub zlecanie audytów dostępności powiatowych instytucji ▪ Promowanie, upowszechnianie innowacyjnych metod wsparcia osób z niepełnosprawnościami opracowanych w ramach projektów inkubacji społecznej ▪ Wspieranie i promowanie idei projektowania uniwersalnego i racjonalnego usprawniania	▪ Liczba inicjatyw służących zwiększeniu dostępności architektonicznej obiektów użyteczności publicznej dla wszystkich mieszkańców powiatu (w szczególności dostosowanie obiektów do osób z wadami wzroku, słuchu i z innymi niepełnosprawnościami) ▪ Liczba inicjatyw służących zapewnieniu dostępności cyfrowej wszystkich stron internetowych (zgodnie z WCAG 2.0 albo 2.1), aplikacji mobilnych, dokumentów tekstowych funkcjonujących w ramach instytucji powiatowych ▪ Liczba placówek publicznych dostępnych informacyjno-komunikacyjnie, których organem prowadzącym jest powiat poznański ▪ Liczba przeprowadzonych/ zleconych audytów dostępności powiatowych instytucji ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na promowanie i upowszechnianie innowacyjnych metod wsparcia osób z niepełnosprawnościami opracowanych w ramach projektów inkubacji społecznej ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na wspieranie i promowanie idei projektowania uniwersalnego i racjonalnego usprawniania
ROZWIJANIE ŚWIADOMOŚCI SPOŁECZNEJ W ZAKRESIE ROZUMIENIA POTRZEB I PROBLEMÓW OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Dotowanie ogólnodostępnych czasopism, broszur, folderów promujących osiągnięcia artystyczne, sportowe, edukacyjne osób z niepełno-sprawnościami ▪ Organizacja konferencji dedykowanej mieszkańcom powiatu dotyczących niepełnosprawności i jej etiologii, problemów osób z niepełnosprawnościami oraz aktywnej integracji ▪ Organizacja konferencji/seminarium dla	▪ Liczba wspieranych ogólnodostępnych czasopism, broszur, folderów promujących osiągnięcia artystyczne, sportowe, edukacyjne osób z niepełno-sprawnościami ▪ Liczba zorganizowanych konferencji dedykowanych mieszkańcom powiatu dotyczących niepełnosprawności i jej etiologii, problemów osób z niepełnosprawnościami oraz aktywnej integracji ▪ Liczba zorganizowanych konferencji/seminarium dla pracodawców informujących o korzyściach związanych

	pracodawców informującej o korzyściach związanych z zatrudnianiem osób niepełno-sprawnych ▪ Wspieranie organizacji imprez i spotkań o charakterze integracyjnym	z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych ▪ Liczba wspartych przez powiat imprez i spotkań o charakterze integracyjnym
REHABILITACJA SPOŁECZNA	▪ Pomoc w zakupie sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych ▪ Zwiększenie środków na rehabilitację ▪ Dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełno-sprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych ▪ Dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej, w tym rozbudowa już istniejących oraz zakładanie nowych ▪ Promowanie usług asystencji osobistej dedykowanych osobom niesamodzielnym lub o ograniczonej samodzielności ▪ Kontynuacja realizacji programu „Aktywny samorząd” ▪ Realizacja inicjatyw i projektów służących zapewnieniu swobodnego dostępu do dóbr i usług, m. in. w ramach Programu Dostępność Plus	▪ Kwota dofinansowania przeznaczona na zakup sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych (w porównaniu do kwoty z poprzedniego okresu finansowania) ▪ Kwota dofinansowania przeznaczona na rehabilitację (w porównaniu do kwoty z poprzedniego okresu finansowania) ▪ Kwota dofinansowania przeznaczona na uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych (w porównaniu do kwoty z poprzedniego okresu finansowania) ▪ Wysokość środków przeznaczonych na dofinansowanie warsztatów terapii zajęciowej, w tym rozbudowę już istniejących oraz zakładanie nowych ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na promowanie usług asystencji osobistej dla osób niesamodzielnych lub o ograniczonej samodzielności ▪ Liczba osób korzystających z usług asystencji osobistej dla osób niesamodzielnych lub o ograniczonej samodzielności ▪ Kontynuacja programu „Aktywny samorząd” na terenie powiatu ▪ Liczba zrealizowanych inicjatyw i projektów na rzecz osób z niepełnosprawnościami w zakresie zapewnienia im swobodnego dostępu do dóbr i usług, m. in. w ramach Programu Dostępność Plus
POPRAWA JAKOŚCI KSZTAŁCENIA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnościami poprzez dofinansowanie kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym ▪ Upowszechnienie informacji związanych z edukacją	▪ Wysokość dofinansowania kosztów uzyskania wyższego wykształcenia przez osoby z niepełnosprawnościami ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami, która skorzystała z dofinansowania kosztów uzyskania wyższego wykształcenia

nieformalną ▪ Upowszechnienie wiedzy na temat możliwości kształcenia na odległość z wykorzystaniem Internetu, w systemie ”e-learning” ▪ Wspieranie modelowych rozwiązań na rzecz edukacji osób z niepełnosprawnościami ▪ Wsparcie w organizowaniu dodatkowych zajęć pozalekcyjnych dla uczniów z niepełno-sprawnościami w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych Organizowanie szkoleń (warsztatów) dla kadry pedagogicznej dotyczących problematyki niepełno-sprawności, ▪ Opracowanie systemu wsparcia wolontariatu uczniowskiego aktywizującego młodzież w tworzeniu sieci wsparcia dla rówieśników z niepełnosprawnościami ▪ Wspieranie współpracy szkół i placówek kształcenia specjalnego z przedsiębiorcami działającymi na terenie powiatu poznańskiego	▪ Liczba inicjatyw upowszechniających informacje związane z edukacją nieformalną ▪ Liczba działań mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat możliwości kształcenia na odległość z wykorzystaniem Internetu, w systemie „e-learning” ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na wspieranie modelowych rozwiązań na rzecz edukacji osób z niepełnosprawnościami ▪ Liczba działań w zakresie udzielonego wsparcia w organizacji dodatkowych zajęć pozalekcyjnych dla uczniów z niepełnosprawnościami w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych oraz specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych ▪ Liczba szkoleń (warsztatów) dla kadry pedagogicznej dotyczących problematyki niepełnosprawności ▪ Stworzenie powiatowego systemu wsparcia wolontariatu uczniowskiego aktywizującego młodzież w tworzeniu sieci wsparcia dla rówieśników z niepełnosprawnościami ▪ Liczba inicjatyw polegających na współpracy szkół i placówek kształcenia specjalnego z przedsiębiorcami działającymi na terenie powiatu poznańskiego

Cel Operacyjny 3. Aktywizacja zawodowa

CELE SZCZEGÓŁOWE	ZADANIA	WSKAŹNIKI
AKTYWIZACJA ZAWODOWA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Lobbowanie na rzecz utworzenia na terenie powiatu zakładu aktywności zawodowej ▪ Upowszechnianie wśród pracodawców korzyści z tworzenia zakładów aktywności zawodowej ▪ Koordynowanie/inicjowanie działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób z niepełno-sprawnościami ▪ Wsparcie finansowe w zatrudnianiu osób z niepełno-sprawnościami na otwartym rynku pracy, ▪ Wsparcie w formie dotacji umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, ▪ Podnoszenie kwalifikacji osób z niepełno-sprawnościami poprzez udział w kursach zawodowych ▪ Upowszechnianie informacji na temat elastycznych form zatrudnienia ▪ Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami ▪ Wspieranie kształcenia ustawicznego poprzez doradztwo edukacyjne i zawodowe	▪ Liczba inicjatyw lobbujących na rzecz utworzenia na terenie powiatu zakładu aktywności zawodowej ▪ Liczba działań nakierowanych na upowszechnianie wśród pracodawców korzyści z tworzenia zakładów aktywności zawodowej ▪ Liczba zainicjowanych/ koordynowanych działań współpracujących ze sobą instytucji, organizacji pozarządowych i osób działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami ▪ Wysokość udzielonego wsparcia finansowego w zakresie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami na otwartym rynku pracy ▪ Wysokość udzielonego wsparcia w formie dotacji umożliwiających osobom z niepełnosprawnościami rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, ▪ Liczba przeprowadzonych kursów zawodowych dla osób z niepełnosprawnościami w celu podnoszenia ich kwalifikacji ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na upowszechnianie informacji na temat elastycznych form zatrudnienia ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na wsparcie podmiotów ekonomii społecznej zatrudniających osoby z niepełno-sprawnościami np. poprzez promocję, lobbing na ich rzecz, wsparcie udziału w targach itd. ▪ Liczba wspieranych działań w zakresie kształcenia ustawicznego (np. doradztwo edukacyjne, doradztwo zawodowe)

INICJOWANIE/WSPIERANIE DZIAŁAŃ PROMUJĄCYCH ZATRUDNIANIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	▪ Organizowanie kampanii promującej wśród pracodawców korzyści z zatrudniania osób z niepełnosprawnościami ▪ Promowanie w przestrzeni medialnej i publicznej osoby z niepełnosprawnościami jako aktywnej zawodowo, w tym osoby z niepełnosprawnością intelektualną ▪ Propagowanie wśród pracodawców zasad społecznej odpowiedzialności biznesu ▪ Wsparcie organizacji targów pracy dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami i ich potencjalnym pracodawcom ▪ Wspieranie, inicjowanie projektów edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania stereotypom dotyczącym osób z niepełnosprawnościami	▪ Przeprowadzenie kampanii promującej wśród pracodawców korzyści z zatrudniania osób z niepełno-sprawnościami ▪ Liczba inicjatyw promujących w przestrzeni medialnej i publicznej osoby z niepełnosprawnościami jako aktywnej zawodowo, w tym osoby z niepełnosprawnością intelektualną ▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na promowanie wśród pracodawców zasad społecznej odpowiedzialności biznesu ▪ Liczba działań nakierowanych na wsparcie organizacji targów pracy dedykowanych osobom z niepełno-sprawnościami i ich potencjalnym pracodawcom ▪ Liczba działań nakierowanych na wspieranie i inicjowanie projektów edukacyjnych w zakresie przeciwdziałania stereotypom dotyczącym osób z niepełnosprawnościami

Cel Operacyjny 4. Rozwój usług środowiskowych

CELE SZCZEGÓŁOWE	ZADANIA	WSKAŹNIKI
WSPARCIE SYSTEMU INSTYTUCJI ŚRODOWISKOWYCH	▪ Wsparcie w zakresie samodzielnego zamieszkania poprzez rozwój infrastruktury mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego dla osób z niepełno-sprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ Podejmowanie działań w zakresie ułatwiania dostępu do środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) dla osób z niepełnosprawnościami z gmin ▪ Rozszerzenie oferty terapii zajęciowej w ŚDS ▪ Nawiązanie współpracy, wymiana doświadczeń ŚDS z bliźniaczymi placówkami ▪ Rozszerzenie oferty działań integracyjnych funkcjonujących na terenie powiatu klubów integracji społecznej ▪ Promowanie/poszerzanie oferty warsztatów terapii zajęciowej, szczególnie uwzględniających potrzeby osób z autyzmem lub zespołem Aspergera ▪ Inicjowanie działań służących tworzeniu środowiskowych domów samopomocy typu D specjalnie przeznaczonych dla osób z autyzmem lub niepełnosprawnościami sprzężonymi ▪ Inicjowanie działań służących powstaniu Centrum opiekuńczo mieszkalnego ▪ Zwiększenie zatrudnienia wykwalifikowanej kadry uwzględniające potrzeby poszczególnych placówek oraz zapewnienie szkoleń podnoszących kwalifikacje obecnych kadr ▪ Wspieranie rozwoju ośrodków rehabilitacyjnych, edukacyjnych i wychowawczych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością sprzężoną i niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znaczącym i głębokim	▪ Liczba inicjatyw w zakresie wsparcia samodzielnego zamieszkania poprzez rozwój infrastruktury mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego dla osób z niepełnosprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ Liczba działań w zakresie ułatwiania dostępu do środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) dla osób z niepełnosprawnościami z gmin, ▪ Liczba rodzajów terapii zajęciowej oferowanych w ŚDS ▪ Liczba współpracujących ze sobą ŚDS w zakresie wymiany doświadczeń ▪ Liczba form wsparcia i aktywizacji oferowanych przez funkcjonujące na terenie powiatu klubów integracji społecznej ▪ Liczba zajęć/ pracowni oferowanych przez warsztaty terapii zajęciowej ▪ Liczba powstałych środowiskowych domów samopomocy typu D ▪ Powstanie centrum opiekuńczo mieszkalnego na terenie powiatu ▪ (Zwiększona) Ilość zatrudnionych przedstawicieli wykwalifikowanej kadry uwzględniające potrzeby poszczególnych placówek oraz zapewnienie szkoleń podnoszących kwalifikacje obecnych kadr ▪ Liczba działań nakierowanych na wspieranie rozwoju ośrodków rehabilitacyjnych, edukacyjnych i wychowawczych dla dzieci i młodzieży z niepełno-sprawnością sprzężoną i niepełnosprawnością intelektualną w stopniu znaczącym i głębokim ▪ Stworzenie modelu wsparcia terapeutycznego dla uczestników WTZ i ŚDS w sytuacji ograniczeń działalności ww. placówek w okresie pandemii COVID

	▪ Wypracowanie modelu wsparcia terapeutycznego dla uczestników WTZ i ŚDS w sytuacji ograniczeń działalności ww. placówek w okresie pandemii COVID 19 ▪ Diagnozowanie potrzeb i poczucia bezpieczeństwa pracowników systemu opieki instytucjonalnej w okresie pandemii COVID 19 ▪ Opracowanie standardów działania placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnościami i zaburzeniami psychicznymi w sytuacji pandemii COVID-19	19 ▪ Przeprowadzenie diagnozy potrzeb i poczucia bezpieczeństwa pracowników systemu opieki instytucjonalnej w okresie pandemii COVID 19 ▪ Opracowanie standardów działania placówek wsparcia dziennego dla osób z niepełno-sprawnościami i zaburzeniami psychicznymi w sytuacji pandemii COVID-19
ROZWÓJ USŁUG PORADNICTWA SPECJALISTYCZNEGO	▪ Aktualizacja bazy danych o placówkach świadczących usługi w zakresie poradnictwa specjalistycznego ▪ Intensyfikacja działań w zakresie poradnictwa zawodowego w formie indywidulanej i grupowej dla różnych kategorii osób z niepełno-sprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ Stałe poradnictwo prawne z zakresu praw pracowniczych dla aktywnych zawodowo i osób zainteresowanych podjęciem zatrudnienia ▪ Wspieranie rozwoju doradztwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami kończących edukacją formalną ▪ Organizowanie usług poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla opiekunów osób niesamodzielnych ▪ Stały monitoring i ewaluacja usług poradnictwa świadczonych na terenie powiatu	▪ Aktualność (roczna) bazy danych o placówkach świadczących usługi w zakresie poradnictwa specjalistycznego ▪ Liczba podjętych działań w zakresie poradnictwa zawodowego w formie indywidulanej i grupowej dla różnych kategorii osób z niepełnosprawnościami, w tym również osób z zaburzeniami psychicznymi ▪ Prowadzenie stałego poradnictwa prawnego z zakresu praw pracowniczych dla aktywnych zawodowo i osób zainteresowanych podjęciem zatrudnienia ▪ Liczba działań nakierowanych na wspieranie rozwoju doradztwa zawodowego dla osób z niepełno-sprawnościami kończących edukacją formalną ▪ Prowadzenie usług poradnictwa prawnego, psychologicznego i rodzinnego dla opiekunów osób niesamodzielnych ▪ Prowadzenie stałego monitoringu i ewaluacji usług poradnictwa świadczonych na terenie powiatu

INTEGRACJA DZIAŁAŃ PODMIOTÓW WSPIERAJĄCYCH OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Współpraca samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami poprzez inicjowanie wspólnych spotkań w celach informacyjnych, doradczych i inicjatywnych ▪ Upowszechnianie, wdrażanie modelowych rozwiązań dotyczących współpracy w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami ▪ Kontynuacja współpracy jednostek samorządu powiatowego oraz instytucji wsparcia osób z niepełnosprawnościami z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych poprzez konsultowanie i wypracowywanie wspólnych stanowisk ▪ Kontynuacja współpracy jednostek samorządu powiatowego z innymi podmiotami opiniodawczo-doradczymi (m.in. z Powiatową Radą Rynku Pracy, Powiatową Radą Pożytku Publicznego) celem nagłaśnia tematów istotnych dla osób z niepełno-sprawnościami ▪ Promowanie wymiany dobrych praktyk w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełno-sprawnościami	▪ Liczba działań nakierowanych na współpracę powiatu z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami, ▪ Liczba działań nakierowanych na upowszechnianie, wdrażanie modelowych rozwiązań dotyczących współpracy w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami, ▪ Liczba działań nakierowanych na współpracę jednostek samorządu powiatowego oraz instytucji wsparcia osób niepełnosprawnych z Powiatową Społeczną Radą ds. Osób Niepełnosprawnych poprzez konsultowanie i wypracowywanie wspólnych stanowisk. ▪ Kontynuacja współpracy jednostek samorządu powiatowego z innymi podmiotami opiniodawczo-doradczymi (m.in. z Powiatową Radą Rynku Pracy, Powiatową Radą Pożytku Publicznego) celem nagłaśnia tematów istotnych dla osób z niepełno-sprawnościami ▪ Liczba działań nakierowanych na promowanie wymiany dobrych praktyk w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób z niepełnosprawnościami
WSPARCIE RODZINNYCH OPIEKUNÓW OSÓB NIESAMODZIELNYCH	▪ Wsparcie edukacyjno-doradcze rodzinnych opiekunów w zakresie świadczenia opieki pielęgnacyjnej, higienicznej osobom niesamodzielnym ▪ Diagnozowanie potrzeb opiekunów rodzinnych, inicjowanie badań socjologicznych diagnozujących potrzeby wsparcia, szczególnie w sytuacji pandemii COVID 19	▪ Liczba inicjatyw nakierowanych na wsparcie edukacyjno-doradcze rodzinnych opiekunów w zakresie świadczenia opieki pielęgnacyjnej, higienicznej osobom niesamodzielnym ▪ Przeprowadzenie diagnozy potrzeb opiekunów rodzinnych, inicjowanie badań socjologicznych diagnozujących potrzeby wsparcia, szczególnie w sytuacji pandemii COVID 19
PROMOWANIE DZIAŁALNOŚCI ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DZIAŁAJĄCYCH W SYSTEMIE POMOCY OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	▪ Prezentowanie działalności organizacji poza-rządowych podczas międzynarodowych wizyt studyjnych, konferencji, imprez, spotkań merytorycznych ▪ Obejmowanie patronatem Starosty Poznańskiego okolicznościowych uroczystości, a także udział	▪ Liczba wystąpień podczas międzynarodowych wizyt studyjnych, konferencji, imprez, spotkań merytorycznych mających na celu prezentowanie działalności organizacji pozarządowych ▪ Liczba uroczystości okolicznościowych związanych z osobami z niepełnosprawnościami, które zostały

przedstawicieli Samorządu Powiatu w imprezach osób z niepełnosprawnościami ▪ Promowanie realizowanych wspólnych przedsięwzięć poprzez media w celu kształtowania wolnego od stereotypów wizerunku osoby z niepełno-sprawnościami w społeczeństwie ▪ Włączanie osób z niepełnosprawnościami oraz reprezentujących je organizacji w procesy monitoringu i ewaluacji działań mających na celu podnoszenie dostępności przestrzeni i usług publicznych	objęte patronatem Starosty Poznańskiego ▪ Liczba działań nakierowanych na promocję wspólnych przedsięwzięć poprzez media w celu kształtowania wolnego od stereotypów wizerunku osoby z niepełnosprawnościami w społeczeństwie ▪ Liczba osób z niepełnosprawnościami/ przedstawicieli reprezentujących ich organizacji zaangażowanych w procesy monitoringu i ewaluacji działań mających na celu podnoszenie dostępności przestrzeni i usług publicznych

Zakończenie

Projektowanie polityk publicznych nakierowanych na dobrostan osób z niepełnosprawnościami wymaga od samorządu lokalnego szczególnej uważności i wrażliwości, a jednocześnie - konkretnych pomysłów działań. *Program Działań Na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami Powiatu Poznańskiego na lata 2021-2026* stara się łączyć te dwa aspekty.

Pełni on bowiem rolę zbioru możliwych ścieżek wdrażania zmian, które mają przełożyć się na podniesienie jakości życia osób z niepełnosprawnościami. Proponowane inicjatywy wyrastają zarówno z pogłębionej diagnozy stanu tej zbiorowości, jak i możliwości realizacyjnych samego powiatu poznańskiego.

W efekcie niniejszy dokument stanowi podręczne instrumentarium do ulepszania rzeczywistości społecznej, w której funkcjonują osoby z niepełnosprawnościami, a w szerszym kontekście – cała wspólnota lokalna.

Bibliografia

Raporty z badań:

1. „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych", Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2017.
2. „Badanie sytuacji warsztatów terapii zajęciowej", Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2014.
3. „Budżety gospodarstw domowych w 2018 r.", Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2019.
4. „Budżety gospodarstw domowych w województwie wielkopolskim w 2018 r. Informacja sygnalna.", Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2019 r.
5. "Epidemiologia zaburzeń psychiatrycznych i dostęp do psychiatrycznej opieki zdrowotnej – EZOP Polska", Instytut Psychiatrii i Neurologii, Warszawa 2012.
6. „Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce. Wyniki Badania spójności społecznej 2018", Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2020.
7. „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok", Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Poznań 2020.
8. „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionu na lata 2014-2030" Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2014.
9. Raport regionalny „Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za 2019 rok", Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Poznań 2020.
10. „Stan zdrowia ludności Polski w 2014 roku", Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2016
11. „Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w 2018 roku", Urząd Statystyczny w Poznaniu, Poznań 2020.
12. „Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2019 roku. Informacja sygnalna", Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2020.

Publikacje:

1. Jerzy Hausner, „Ekonomia społeczna jako sektor gospodarki", [w:] „Kwartalnik Ekonomia społeczna" nr 1, Kraków 2007.
2. Bogdan Wojtyniak, Paweł Goryński (red.), „Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania", Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny, Warszawa 2018.

Sprawozdania:

1. Sprawozdanie z działalności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu za 2019 rok.
2. Sprawozdanie resortowe o placówkach zapewniających całodobową opiekę i wsparcie MRPiPS-05 za 2017, 2018 i 2019 rok.
3. Sprawozdanie resortowe roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach MRPiPS-03 za 2017, 2018 i 2019 rok.
4. Sprawozdanie Centrum Integracji Społecznej za 2019 rok.
5. Sprawozdanie Klubu Integracji Społecznej za 2019 rok.

Informatory:

1. Informator dla osób z niepełnosprawnościami "Gdzie, kiedy i w jakich sprawach", Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu, Poznań 2020.
2. Informator o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Poznaniu, Poznań 2019.